

EVALUATIE CONVENANT MAKELAARSFUNCTIE VRIJWILLIGERSWERK EN MAATSCHAPPELIJKE STAGE

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

**EVALUATIE CONVENANT
MAKELAARSFUNCTIE
VRIJWILLIGERSWERK EN
MAATSCHAPPELIJKE STAGE**

- eindrapport -

Jos Mevissen
Janneke Stouten
Hetty Visee
Jacob van der Wel
Eva van Cooten

Amsterdam, 28 juni 2011
Regioplan publicatienr. 1805

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 – 531 53 15
Fax : +31 (0)20 – 626 51 99

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan
Beleidsonderzoek in opdracht van het
ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn
en Sport.

INHOUDSOPGAVE

Managementsamenvatting.....	i
1 Inleiding	1
1.1 Het convenant.....	1
1.2 Maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk	2
1.3 Vraagstelling en opzet convenantevaluatie	3
1.4 Respons en representativiteit onderzoek	4
1.5 Leeswijzer	6
2 Het perspectief van de gemeenten.....	7
2.1 Bevindingen uit de 0-meting	7
2.2 Beleidsvorming rond MaS en vrijwillige inzet.....	9
2.3 Samenwerking met andere gemeenten, scholen en derden	12
2.4 Succesfactoren en aandachtspunten bij MaS	14
2.5 Resultaten	15
3 Het perspectief van de makelaars	19
3.1 Bevindingen uit de 0-meting	19
3.2 Wie zijn de makelaars?	20
3.3 Invulling van de makelaarsfunctie.....	21
3.4 Succesfactoren en aandachtspunten	28
3.5 Resultaten	31
4 Het perspectief van stagebiedende organisaties	35
4.1 Bevindingen uit de 0-meting	35
4.2 De inzet van maatschappelijke stagiairs en vrijwilligers	36
4.3 De werving van maatschappelijke stagiairs en vrijwilligers.....	38
4.4 Succesfactoren en aandachtspunten	42
4.5 Resultaten	45
5 Bevindingen en conclusies.....	51
5.1 De aanloop.....	51
5.2 De opbrengst van het convenant.....	52
5.4 De toekomst.....	57
Bijlage	61
Bijlage Onderzoeksverantwoording.....	63

MANAGEMENTSAMENVATTING

Aanleiding en onderzoek

Eind 2007 zijn in een convenant afspraken vastgelegd over de ontwikkeling van de makelaarsfunctie ten behoeve van de maatschappelijke stage (MaS) en de stimulering van vrijwilligerswerk. De convenantpartijen zijn de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). In het convenant is onder meer vastgelegd dat de gemeenten via het gemeentefonds geld ontvangen om de makelaarsfunctie te ontwikkelen. Om de voortgang van de uitvoering van de afspraken uit het convenant te monitoren, heeft Regioplan Beleidsonderzoek een evaluatie uitgevoerd onder gemeenten, makelaars en stagebiedende organisaties. Daartoe zijn twee metingen verricht: een nulmeting in 2009 (over de situatie in 2008) en een vervolgmeting in 2011 (over de stand van zaken in 2010).

Tijdens de meting in 2009 is vastgesteld dat het convenant ertoe heeft geleid dat veel partijen op talloze plaatsen in het land aan de slag zijn gegaan met het implementeren van de makelaarsfunctie. In 2009 verkeerde de uitvoering van het convenant in veel gevallen nog in een fase van planning/ beleidsvorming en over de eventuele resultaten van het beleid rond maatschappelijke stage was nog weinig bekend. Voor zover er sprake was van beleidsuitvoering, concentreerde deze zich in eerste instantie op de ontwikkeling van de maatschappelijke stage. De respondenten meenden dat de activiteiten die voor de maatschappelijke stage werden ontwikkeld (op den duur) ook een positief effect hebben op vrijwillige inzet.

Rol van de gemeenten

In 2011 heeft ruim een kwart van de gemeenten het beleid rond maatschappelijke stage volledig geïmplementeerd. Nog eens veertig procent van de gemeenten heeft beleid voor maatschappelijke stage geformuleerd; zij hebben een begin gemaakt met de uitvoering ervan of ze gaan daar in het lopende jaar mee beginnen. Bleef in 2009 de invulling van het gemeentelijk beleid ten aanzien van de maatschappelijke stage nog duidelijk achter bij het vrijwilligersbeleid, in 2011 zijn de verschillen grotendeels ingelopen. Deze voortgang uit zich ook in de ontwikkeling van de makelaarsfunctie: bij twee derde van de gemeenten is deze functie ingevuld en nog eens een zesde van de gemeenten is onlangs gestart met deze functie.. De betrokkenen vanuit de gemeenten omschrijven tijdens de groepsgesprekken de rol van de gemeente voornamelijk als faciliterend. De mate waarin de gemeenten de regie voeren en de aard van de betrokkenheid van de gemeenten bij dit beleidsterrein, verschillen van gemeente tot gemeente. Zo hebben verschillende (grotere) gemeenten het initiatief genomen tot een lokaal convenant, terwijl kleinere gemeenten vaak zijn aangewezen op regionale samenwerking en verdeling van taken.

De makelaarsfunctie

Veel gemeenten hebben een makelaar aangesteld die vraag en aanbod voor een maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk bij elkaar brengt. In veel gevallen is deze functie belegd bij een vrijwilligerscentrale of vrijwilligerssteunpunt. Ongeveer drie kwart van de gemeenten waarvoor een makelaar actief is, heeft prestatieafspraken gemaakt met de makelaar over het aantal bemiddelingen naar een maatschappelijke stage en/of vrijwilligerswerk. Doorgaans zijn de gemeenten tevreden over de uitvoering van de taken door de makelaar.

Het werkgebied van de makelaars is voornamelijk lokaal. Het takenpakket is breed en omvat in veel gevallen bemiddeling (voor zowel maatschappelijke stage als vrijwilligerswerk), promotie van vrijwilligerswerk en verschillende vormen van deskundigheidsbevordering bij de diverse betrokkenen. Specifieke taken voor een maatschappelijke stage die we bij vrijwel alle makelaars terug zien, zijn het ondersteunen van stagebiedende organisaties bij het formuleren van geschikte taken en opdrachten voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs, het informeren van stagebiedende organisaties over praktische zaken rondom de stage en het adviseren van scholen bij de invulling van de maatschappelijke stage.

De stagebiedende organisaties, in de regel vrijwilligersorganisaties die ook maatschappelijke stages aanbieden, omvatten (nagenoeg) alle maatschappelijke sectoren. De helft van de makelaars verricht de meeste taken voor de sector zorg en hulpverlening. Volgens de makelaars zelf is er sinds 2009 niet veel veranderd aan de invulling van hun taken. Wel is de infrastructuur verbeterd en is het gemiddelde aantal bemiddelingen van leerlingen naar een maatschappelijke stage verdubbeld ten opzichte van 2009.

De inzet van maatschappelijke stagiairs en vrijwilligers

In 2011 werkte bijna de helft van de organisaties niet alleen met vrijwilligers, maar ook met maatschappelijke stagiairs. Als belangrijkste bemiddelende partijen worden de makelaars en de stagecoördinatoren van de school genoemd. Het aandeel van de sector zorg en hulpverlening in maatschappelijke stage was in 2009 al groot en is in 2011 nog licht toegenomen. In de sector sport en recreatie is bijna een verdubbeling opgetreden van het aantal organisaties dat gebruik maakt van maatschappelijke stage (van ruim 20% naar bijna 40%).

De infrastructuur ten behoeve van maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk lijkt in de sector zorg en hulpverlening het sterkst ontwikkeld. Organisaties in deze sector hebben relatief vaak een vrijwilligerscoördinator aangesteld en maken ook het meest gebruik van het ondersteuningsaanbod, onder ander dat van de makelaar.

In 2011 oordelen de vrijwilligersorganisaties die ervaring hebben met maatschappelijke stages, hier vaker positief over dan in 2009. In 2011 is ruim

drie kwart van de organisaties positief of overwegend positief tegenover zeventig procent in 2009. In de periode tussen beide metingen is ook het aantal organisaties dat knelpunten noemt, afgenomen.

Ongeveer een vijfde van de responderende organisaties werkt op dit moment niet met maatschappelijke stagiairs en verwacht dat ook in de toekomst niet te gaan doen. De belangrijkste redenen die hiervoor worden aangevoerd zijn: onvoldoende mogelijkheden voor begeleiding van de leerlingen en onvoldoende geschikte taken om hen te laten uitvoeren.

Succesfactoren

Zowel gemeenten, makelaars als stagebiedende organisaties zijn positief over de maatschappelijke stage als fenomeen. Het draagvlak voor de maatschappelijke stage onder deze partijen is dan ook groot. Veel betrokkenen menen dat leerlingen uit het voortgezet onderwijs met de maatschappelijke stage een belangrijke ervaring opdoen. Ook de bevindingen van de stagebiedende organisaties met de stagiairs zijn vaak positief. De organisaties merken bijvoorbeeld dat veel leerlingen gedurende de stage enthousiaster worden voor het werk en zien dat de scholieren een frisse inbreng in de organisatie kunnen hebben. In potentie blijkt de maatschappelijke stagiair inderdaad de vrijwilliger van de toekomst: zo'n achttien procent van de stagebiedende organisaties heeft in de praktijk ervaren dat een leerling als vrijwilliger actief is geworden of is gebleven bij de organisatie waar de leerling zijn of haar maatschappelijke stage heeft volbracht.

Aandachtspunten

Alle partijen noemen het ontbreken van voldoende financiële middelen regelmatig als knelpunt. De gevolgen hiervan verschillen per respondentgroep. Zo menen de makelaars bijvoorbeeld dat door een tekort aan financiële middelen onvoldoende begeleiding kan worden geboden, spreken beleidsmedewerkers hun bezorgdheid uit over de continueerbaarheid van de maatschappelijke stage en voelt een deel van de organisaties zich tekort gedaan omdat zij, in tegenstelling tot de scholen, geen vergoeding krijgen voor de inzet van maatschappelijke stagiairs. Ook de omvang van de maatschappelijke stage wordt als een bedreiging voor de continuïteit gezien, omdat de opbrengst zich niet verhoudt tot de investering die de organisaties doen in de begeleiding van de leerlingen. Uit gesprekken maken we op dat dit met name in de sector zorg speelt.

Als aandachtspunten noemen de makelaars verder de begeleiding van de maatschappelijke stage vanuit de scholen en de stagebiedende organisaties. Bij de inzet van vrijwilligers doen zich volgens de organisaties relatief weinig problemen voor; slechts de helft van de organisaties ervaart knelpunten, waarbij het in veel gevallen gaat om een (te) gering aanbod van vrijwilligers. Over het geheel gezien heeft een derde van de responderende organisaties hiermee te kampen. In dat licht blijft de doelstelling om de maatschappelijke stagiair te stimuleren de vrijwilliger van de toekomst te worden overeind staan.

1 INLEIDING

Eind 2007 hebben de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) een convenant gesloten waarin afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van de makelaarsfunctie ten behoeve van de maatschappelijke stage (MaS) en de stimulering van vrijwilligerswerk. In het convenant is afgesproken dat de resultaten van het convenant door de ministeries worden geëvalueerd. Een van de onderdelen van de evaluatie is de monitoring van de ontwikkeling die de bemiddelingsstructuur op lokaal niveau heeft doorgemaakt. Dit onderdeel is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van VWS en richt zich op de gemeenten, de makelaars en de stagebiedende organisaties. De ervaringen van scholen en leerlingen met maatschappelijke stage komen in deze rapportage dus niet aan bod.¹

In de voorliggende rapportage² beschrijven we de bevindingen uit de evaluatie, die op basis van twee metingen, in 2009 en 2011, is uitgevoerd. In het vervolg van dit hoofdstuk gaan we in op het convenant, de aanpak van de evaluatie en de respons op de verschillende onderdelen waaruit de evaluatie is opgebouwd.

1.1 Het convenant

In het convenant³ zijn afspraken vastgelegd over de ontwikkeling van een effectieve bemiddelings- en ondersteuningsinfrastructuur op lokaal of regionaal niveau voor maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk. Bij de opzet van de makelaarsfunctie zijn veel partijen betrokken. Op landelijk niveau zijn de ministeries van OCW en VWS de initiatiefnemers.

Om de makelaarsfunctie te kunnen ontwikkelen, worden jaarlijks gelden in het gemeentefonds gestort. Oorspronkelijk was het voornemen dat het vanaf 2011 om dertig miljoen euro zou gaan. De huidige financiële en economische situatie en de hiermee samenhangende bezuinigingen op de overheids-uitgaven hebben echter ook gevolgen voor de financiering van de makelaarsfunctie van gemeenten voor maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk. In 2012 wordt het niveau van twintig miljoen bereikt. Dit bedrag is structureel.

---

¹ Deze ervaringen zijn onderwerp van een aparte evaluatie, uitgevoerd in opdracht van OCW.

² Naast deze rapportage is er een apart tabellenboek waarin alle cijfers van 2011 zijn opgenomen.

³ Convenant tussen de staatssecretaris van OCW, de staatssecretaris van VWS en de VNG inzake de verdere ontwikkeling van een makelaarsfunctie ten behoeve van maatschappelijke stage, en de stimulering van vrijwilligerswerk (21-12-2007).

De helft van het geld wordt verdeeld over alle gemeenten, de andere helft onder gemeenten met scholen voor voortgezet onderwijs. In de periode 2008-2011 onttrokken de ministeries van VWS en OCW een bedrag van 800.000 euro aan het budget. Dit bedrag is ingezet op de landelijke ondersteuning van het convenant.

Buiten het convenant zijn er andere geldstromen in het kader van de maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk. Zo ontvangen scholen voor voortgezet onderwijs van het ministerie van OCW gelden voor de maatschappelijke stage op basis van het aantal leerlingen. De gemeenten, die primair verantwoordelijk zijn voor het lokale vrijwilligerswerkbeleid, een van de Wmo-prestatievelden, ontvangen hiervoor een bijdrage via het gemeentefonds. Daarnaast trekt het ministerie van VWS jaarlijks (periode 2008-2009) ongeveer twee miljoen euro uit voor de landelijke ondersteuning van vrijwilligerswerkbeleid. Andere voorbeelden van ondersteuning door de overheid zijn de subsidie die de landelijke vrijwilligersorganisaties kunnen aanvragen om vrijwilligers bij te scholen en het jaarlijkse bedrag van vier miljoen dat beschikbaar is voor het verzekeren van vrijwilligers (eveneens via het gemeentefonds).

1.2 Maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk

De inrichting van de maatschappelijke stage⁴ op lokaal niveau ligt in handen van de scholen, de stagebiedende organisaties, de gemeente en de stagemakelaars.⁵ De gemeente ondersteunt en faciliteert de opzet van de lokale infrastructuur. Scholen bereiden leerlingen voor op hun stage. In principe zoeken een jongeren zelf een stage, maar zij kunnen hierbij gebruikmaken van stagemakelaars. De stagebiedende organisatie zorgt voor een stageplek. Van de scholen wordt verwacht dat zij de begeleiding goed regelen met de stagebieders en de leerlingen. De makelaarsfunctie richt zich niet alleen op leerlingen en scholen, maar op alle inwoners van een gemeente. Zij kunnen bijvoorbeeld gebruikmaken van een makelaar wanneer zij vrijwilligerswerk willen verrichten. Voor de evaluatie van het convenant wordt het functioneren van de bemiddelingsstructuur op lokaal (en waar relevant op bovenlokaal) niveau bekeken.

---

⁴ De maatschappelijke stage is vanaf het schooljaar 2011-2012 een vast onderdeel in het curriculum van het voortgezet onderwijs. De stage bestaat uit dertig uur (voorheen was dat 72 uur) vrijwilligerswerk voor een non-profitorganisatie of een maatschappelijk project van een bedrijf waarbij géén sprake is van een winstoogmerk. De school is eindverantwoordelijk en bepaalt samen met de stagebiedende organisatie, de leerling en eventueel de stagemakelaar de invulling van de maatschappelijke stage.

⁵ Dit zijn veelal vrijwilligerscentrales die optreden als intermediair tussen de school en/of leerling en de vrijwilligersorganisatie.

Het convenant beoogt niet alleen een maatschappelijke stage voor scholieren te stimuleren en breed in te voeren. Het is ook gericht op het stimuleren van vrijwilligerswerk in het algemeen. De gedachte is dat beide activiteitsvelden elkaar kunnen versterken. Bijvoorbeeld doordat:

- bij het bemiddelen voor maatschappelijke stage gebruik kan worden gemaakt van de expertise en netwerken van de bestaande ondersteuningsstructuur;
- er nieuwe methodieken worden ontwikkeld die voor beide doelgroepen, zowel scholieren als vrijwilligers, kunnen worden gebruikt;
- de stagelopende scholier wordt gewonnen voor structureel vrijwilligerswerk.

Het beleid ter stimulering van vrijwilligerswerk wordt al vele jaren gevoerd; het beleid rond de invoering van de maatschappelijke stage is in 2007 ingezet. Hoewel de aandacht rond het convenant erg uitgaat naar de makelaarsfunctie voor de maatschappelijke stage, worden makelaars ook geacht voor vrijwilligers in het algemeen te werken.⁶ De oorsprong van de vrijwilligerscentrales ligt in de bemiddeling en ondersteuning van vrijwilligers. Het streven van de ministeries is om de makelaarsfunctie voor de maatschappelijke stage te laten uitvoeren door de bestaande organisaties die zich al richten op vrijwilligerswerk. Immers, op die manier kunnen de ondersteuningsactiviteiten voor maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk aan elkaar gekoppeld worden. Meestal, maar niet altijd, zijn dit de vrijwilligerscentrales.⁷ Vandaar dat we in dit onderzoek niet uitsluitend hebben gekeken naar de vrijwilligerscentrales en we spreken van makelaars.

1.3 Vraagstelling en opzet convenantevaluatie

Tijdens de evaluatie van het convenant stond de volgende vraag centraal:

Hoe verloopt de invoering, invulling en uitvoering van de makelaarsfunctie en wat zijn de resultaten ervan?

Om deze vraag te beantwoorden, is een monitor uitgevoerd die twee meetmomenten kende:

1. een eerste meting (ook wel de 0-meting) in 2009, ongeveer één jaar na de ondertekening van het convenant door de ministeries van OCW en VWS en de VNG. Deze meting had als doel beleidsrelevante informatie over de uitvoering van de gemaakte afspraken te verkrijgen.
2. een vervolgmeting (de 1-meting) die twee jaar na de 0-meting plaatsvond. In deze meting lag de nadruk op de bereikte resultaten en de ontwikkelingen die sinds de 0-meting hebben plaatsgevonden.

---

⁶ De makelaarsfunctie geldt dus voor beide velden, maar kan voor beide verschillend worden ingevuld en door verschillende partijen worden uitgevoerd.

⁷ Ongeveer tachtig procent van de respondenten van de vragenlijst voor makelaars omschrijft de organisatie als een vrijwilligerscentrale. Zie verder hoofdstuk 3.

Van deze laatste meting doen we in deze rapportage verslag. Waar dat zinvol is, vermelden we de inzichten en uitkomsten uit de 0-meting.

De invoering, invulling en uitvoering van de makelaarsfunctie zijn zowel in de eerste als in de vervolgmeting aan bod gekomen. De nadruk in de tweede meting lag meer op de invulling en uitvoering van deze functie. In het onderzoek zijn voor beide metingen dezelfde kwalitatieve en kwantitatieve methoden ingezet.

Voor de tweede meting zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- drie internetenquêtes onder:
  - alle 418 gemeenten;
  - alle makelaars voor zover bekend;
  - ruim 12.000 organisaties binnen sectoren waarvan bekend is dat er relatief vaak met vrijwilligers wordt gewerkt;⁸
- zes groepsgesprekken met makelaars, gemeenten, ondersteuningsorganisaties en vrijwilligersorganisaties.

Naar aanleiding van ervaringen tijdens de 0-meting zijn enige praktische aanpassingen gedaan die veelal betrekking hadden op de benadering van de respondenten. Deze aanpassingen hadden als doel de respons te vergroten.

De internetenquêtes zijn ingezet om inzicht te krijgen in de stand van zaken voor de onderzochte populaties (gemeenten, makelaars en stagebiedende organisaties). In de groepsgesprekken is, op basis van de eerste resultaten van de enquête, dieper ingegaan op achtergronden en is gezocht naar een mogelijke duiding van de gevonden resultaten. De resultaten van de groepsgesprekken worden niet in percentages beschreven maar geven een impressie van de mening van de aanwezigen.

1.4 Respons en representativiteit onderzoek

In hoeverre de uitspraken van een enquête representatief zijn voor de hele populatie hangt sterk samen met de respons. Voor een uitgebreide verantwoording van de respons en representativiteit verwijzen we naar bijlage 1.

De vragenlijst voor gemeenten is ingevuld door 222 gemeenten, waarbij dertien gemeenten alleen de vragenlijst hebben ingevuld voor vrijwilligerswerk en 58 alleen het gedeelte voor de maatschappelijke stage. In de respons waren kleine gemeenten (met minder dan 20.000 inwoners) ondervertegenwoordigd. Door middel van weging is hiervoor gecorrigeerd. Omdat de verhoudingen in de respons bij vrijwilligerswerk verschilde van de respons bij maatschappelijke stage, is bij de analyse van het materiaal over maatschap-

---

⁸ Hiervoor is gebruikgemaakt van de uitkomsten van een onderzoek naar de vraagkant van vrijwillige inzet, uitgevoerd in 2008: H. Dekker, J. Mevissen, J. Stouten: *Vrijwilligers gevraagd. Een verkenning van de vraag naar vrijwillige inzet*. Amsterdam/Den Haag, 2008.

pelijke stage een andere weegfactor gehanteerd dan bij de analyse van de data over vrijwilligerswerk.

Voor zowel stagebiedende organisaties als makelaars bestaat er geen bestand van de totale populatie. Hierdoor is het niet mogelijk om exact te bepalen hoe hoog de respons is en in hoeverre de respons representatief is voor alle stagebiedende organisaties en makelaars. In totaal zijn 12.615 organisaties uitgenodigd om deel te nemen aan de vragenlijst. Van deze organisaties hebben er 1050 de vragenlijst ingevuld. Voor maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk is de sector waaronder de stagebiedende organisatie valt het meest relevante achtergrondkenmerk. Vanuit de sector sport en recreatie hebben relatief veel organisaties deelgenomen aan het onderzoek, gevolgd door organisaties uit de sectoren zorg en hulpverlening, sociaal-cultureel werk en kunst en cultuur. Dit zijn ook de sectoren waarbinnen de meeste organisaties zijn aangeschreven.

De vragenlijst voor makelaars is ingevuld door 112 makelaars van verschillende organisaties/vestigingen. In totaal waren er 242 e-mailadressen beschikbaar van vrijwilligerscentrales en andere organisaties die mogelijk de makelaarsfunctie voor vrijwilligerswerk en/of maatschappelijke stage vervullen. Behalve het e-mailadres waren er geen aanvullende achtergrondkenmerken beschikbaar, waardoor het niet mogelijk is te analyseren in hoeverre er verschillen zijn tussen de makelaars die de vragenlijst hebben ingevuld en degenen die niet hebben deelgenomen aan het onderzoek.

De deelnemers aan de groepsgesprekken voor makelaars, gemeenten en stagebiedende organisaties hebben vrijwel allemaal ook de internetvragenlijst ingevuld.⁹ Juist doordat het beleid gericht op het stimuleren van maatschappelijke stage relatief nieuw is, er nieuwe partijen en doelgroepen bij betrokken zijn en er extra middelen voor beschikbaar worden gesteld, bleek in het onderzoek – met name in de groepsgesprekken – de aandacht en de informatie van respondenten vooral betrekking te hebben op de maatschappelijke stage. Het onderwerp vrijwilligerswerk kwam evenals tijdens de vorige meting vooral aan de orde als het ging om de wisselwerking, in positieve maar ook in negatieve zin, tussen vrijwilligerswerk en maatschappelijke stage. De convenantpartijen spraken bij het afsluiten van het convenant reeds de verwachting uit dat de eerste twee jaar (aanloopfase) de aandacht meer zou liggen op de maatschappelijke stage dan op vrijwilligerswerk in brede zin. Twee jaar later blijkt dat nog steeds het geval.

---

⁹ Zie voor een volledig overzicht van de groepsgesprekken bijlage 1.

1.5 Leeswijzer

In deze rapportage presenteren we de bevindingen per responsgroep. In hoofdstuk 2 komen de gemeenten aan het woord, vervolgens, in hoofdstuk 3, de makelaars en in hoofdstuk 4 de stagebiedende organisaties. Elk van deze hoofdstukken begint met een korte terugblik op de resultaten uit de 0-meting (2009). Daarna wordt het hoofdstuk voortgezet met een uitwerking van de resultaten die puntsgewijs zijn weergegeven. Voor een volledig overzicht van de resultaten van de enquêtes uit de 1-meting (2011) verwijzen we naar het tabellenboek. In hoofdstuk 5 presenteren we de conclusies van het onderzoek. Een uitgebreide onderzoeksverantwoording vindt u in bijlage 1.

2 HET PERSPECTIEF VAN DE GEMEENTEN

In dit hoofdstuk bespreken we de stand van zaken met betrekking tot de makelaarsfunctie voor maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk in 2011 vanuit het perspectief van gemeenten. Hiervoor maken we gebruik van informatie uit de vragenlijst die onder alle gemeenten is uitgezet en uit de twee groeps gesprekken met vertegenwoordigers van gemeenten. In deze vragenlijst is, evenals tijdens de 0-meting, onderscheid gemaakt tussen vrijwilligerswerk en maatschappelijke stage. In totaal hebben 209 gemeenten de vragenlijst ingevuld voor het onderdeel maatschappelijke stage en 164 voor vrijwilligerswerk.¹ De resultaten uit de vragenlijst zijn gewogen naar gemeentegrootte om de verhouding in de respons gelijk te laten zijn aan de landelijke spreiding naar inwoneraantallen.

We beginnen dit hoofdstuk met een korte samenvatting van de bevindingen uit de vorige meting. Vervolgens gaan we in op de resultaten van de 1-meting. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een beschrijving van de belangrijkste ontwikkelingen ten opzichte van de vorige meting.

2.1 Bevindingen uit de 0-meting

Maatschappelijke stage

In 2009 was de maatschappelijke stage als beleidsterrein voor veel gemeenten nog volop in ontwikkeling. Twee derde van de gemeenten had geen (uitgewerkt) beleid met betrekking tot de maatschappelijke stage. Met de invulling van een makelaarsfunctie voor maatschappelijke stage was men net begonnen of men stond op het punt om hier invulling aan te geven.

Twee derde van de gemeenten werkte in het kader van de maatschappelijke stage samen met andere gemeenten, waarbij de samenwerking veelal bestond uit gezamenlijk beleidsoverleg en/of het gezamenlijk opzetten van een makelaarsfunctie voor maatschappelijke stage. De meeste gemeenten (85) hadden contact met scholen over de uitvoering van maatschappelijke stage. Contact of overleg met stagebiedende organisaties kwam veel minder vaak voor (37%).

De meeste gemeenten hadden de uitvoerende taken met betrekking tot de maatschappelijke stage neergelegd bij bestaande organisaties als de vrijwilligerscentrale (61%) en/of de Stichting Welzijn (24%). Deze makelaarsorganisaties vervulden in het algemeen zowel ondersteunende, adviserende als bemiddelende taken. Ongeveer veertig procent van de gemeenten had prestatieafspraken gemaakt met de makelaarsorganisaties.

---

¹ 222 van de 418 gemeenten hebben gerespondeerd. Het responspercentage is 53 procent.

Volgens de meeste gemeenten gaf het convenant een impuls aan de makelaarsfunctie, aangezien er door het convenant meer aandacht en meer financiële middelen beschikbaar kwamen voor maatschappelijke stage. In het algemeen waren de beleidsambtenaren van mening dat de gelden van het convenant ook daadwerkelijk waren vrijgemaakt voor maatschappelijke stage. Wel was onduidelijk welk geld waarvoor bestemd was en hanteerde iedere gemeente een eigen verdelingssystematiek voor de toewijzing van financiële middelen aan beleidsterreinen (maatschappelijke stage, vrijwilligerswerk en Wmo). Voor veel gemeenten was het daarnaast onduidelijk wat scholen zelf konden bijdragen in het kader van de maatschappelijke stage.

Het uiteindelijke succes van de maatschappelijke stage is volgens de gemeenteambtenaren mede afhankelijk van de inrichting en vormgeving van de maatschappelijke stage. Men gaf aan graag richtlijnen voor deze kwaliteitscriteria van het ministerie van OCW te krijgen. Als belangrijkste toegevoegde waarde noemde men dat de maatschappelijke stagiair van nu de vrijwilliger van de toekomst is. De gemeenten maakten zich zorgen over de vraag of er wel voldoende maatschappelijke stageplekken beschikbaar waren.

Vrijwilligerswerk

Tijdens de 0-meting konden we het vrijwilligerswerkbeleid van de gemeenten onderbrengen in drie stadia van ontwikkeling:

1. gemeenten waar het beleid volledig geïmplementeerd was (29%);
2. gemeenten waar recent een begin was gemaakt met de implementatie van het beleid (24%);
3. gemeenten zonder uitgewerkt vrijwilligerswerkbeleid (31%).

Deze verschillende stadia zagen we ook terug bij de uitwerking van de makelaarsfunctie voor vrijwilligerswerk door de gemeenten.

In vrijwel alle gemeenten was het versterken van de lokale infrastructuur de belangrijkste inzet van het vrijwilligersbeleid. De meeste gemeenten zagen hun rol hierbij als faciliterend. Taken op het gebied van vrijwilligerswerk werden voornamelijk uitgevoerd door een vrijwilligerscentrale, Steunpunt Mantelzorg of Stichting Welzijn. De vrijwilligerscentrale vervulde zowel ondersteunende als adviserende en bemiddelende taken. De overige organisaties hielden zich minder vaak bezig met bemiddeling. Over de uitvoering van deze taken door de verschillende organisaties waren de gemeenten doorgaans tevreden.

Driekwart van de gemeenten gaf aan dat het convenant een impuls heeft gegeven aan het vrijwilligerswerk (27%). Bijna de helft (48%) verwachtte dat het convenant hieraan in de toekomst een impuls zou geven. Gemeenten die geen extra impuls verwachtten, noemden daarvoor meestal als reden dat de ondersteuningsstructuur voor vrijwilligerswerk in hun gemeente al goed was ontwikkeld vóór het afsluiten van het convenant.

2.2 Beleidsvorming rond MaS en vrijwillige inzet

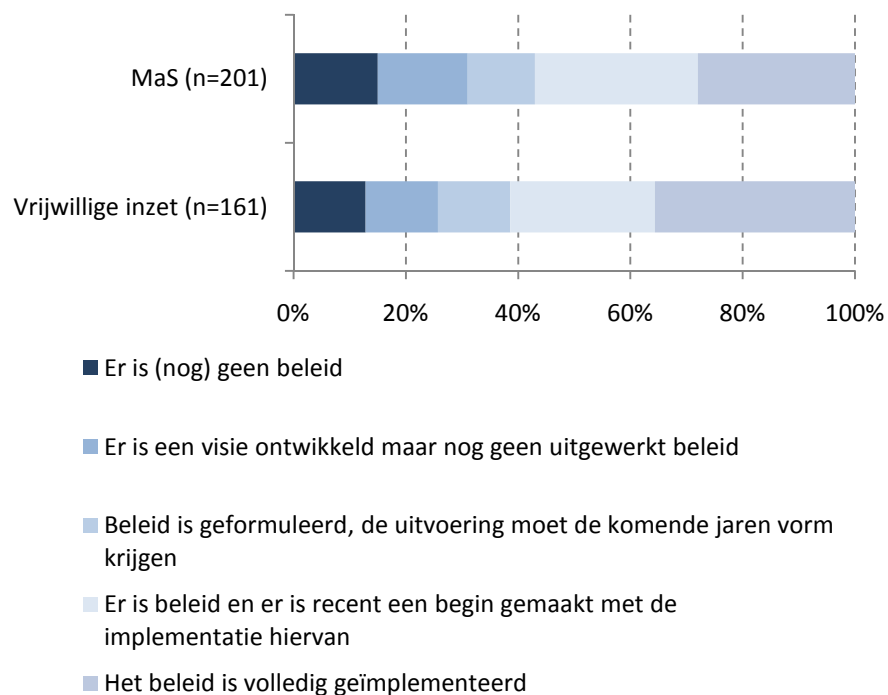
In deze paragraaf gaan we in op een aantal facetten van het beleid rond maatschappelijke stage en vrijwillige inzet in 2011. Bij de meeste gemeenten valt de maatschappelijke stage onder welzijn (genoemd door 53%) of onder het Wmo-beleid (44%). Een derde van de gemeenten noemt (ook) onderwijs als beleidsveld dat bij maatschappelijke stage betrokken is. Vrijwilligerswerk valt binnen de gemeenten vaker onder het Wmo-beleid (genoemd door 68%) of onder welzijn (64%).

2.2.1 Beleidsvorming maatschappelijke stage en vrijwillige inzet

Maatschappelijke stage

- In ruim een kwart van de gemeenten is het beleid rond maatschappelijke stage volledig geïmplementeerd (zie figuur 2.1).² Een derde van de gemeenten heeft daarentegen nog geen (uitgewerkt) beleid. De helft van de gemeenten die geen beleid hebben uitgewerkt, heeft overigens wel een visie op maatschappelijke stage/vrijwilligerswerk ontwikkeld.

Figuur 2.1 Typering van het gemeentelijk beleid voor maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk

² Voor de tabellen met cijfers en percentages verwijzen we naar het tabellenboek, onderdeel Gemeenten. Dit is een aparte bijlage bij dit rapport.

- Onder de kleinere gemeenten zien we vaker dat er nog geen sprake is van een (uitgewerkt) beleid.
- Wanneer gemeenten nog geen gemeentelijk beleid voor maatschappelijke stage hebben, is de meest gehoorde reden daarvoor dat de scholen en leerlingen eindverantwoordelijk zijn en het zelf wel kunnen oplossen.
- Ruim een derde van de gemeenten met gemeentelijk beleid omtrent maatschappelijke stage besteedt daarin expliciet aandacht aan maatschappelijke stage bij kleinere organisaties die met vrijwilligers werken.
- Uit de groepsgesprekken bleken er grote verschillen tussen de gemeenten in de mate waarin de gemeente de regie voert. Verschillende gemeenten hadden dit in handen gelegd van een stuurgroep en bouwden de betrokkenheid van de gemeente af. Andere waren nog op zoek naar een manier om de regie (terug) te krijgen, bijvoorbeeld omdat de scholen binnen de gemeente het voortouw hadden genomen. De rol van de gemeente werd veelal samengevat als faciliterend.
- De groepsgesprekken maakten duidelijk dat gemeenten geïnteresseerd zijn in de ervaringen van andere gemeenten met het opzetten van beleid omtrent maatschappelijke stage, zeker die gemeenten waar het beleid nog vorm moet krijgen. Een goede samenwerking tussen de betrokken partijen (overheid, onderwijs en organisaties) werd door alle aanwezigen als ideaal gezien.

Werken met een stuurgroep

Een gemeente in Flevoland werkt in het kader van de maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk samen met scholen, welzijnsorganisaties en zorginstellingen. Er is hiervoor een stuurgroep opgericht, waarin alle partijen hun krachten bundelen. De voorzitter van de stuurgroep is de rector van een van de scholen en de gemeente geeft voor de uitvoering van deze taak een financiële vergoeding. De stuurgroep heeft onder meer een lokaal convenant gesloten en een gezamenlijke website voor vacatures opgezet. In het convenant is onder meer vastgelegd dat de stagebiedende organisaties van de scholen een vergoeding ontvangen voor maatschappelijke stagiairs.

Vrijwillige inzet

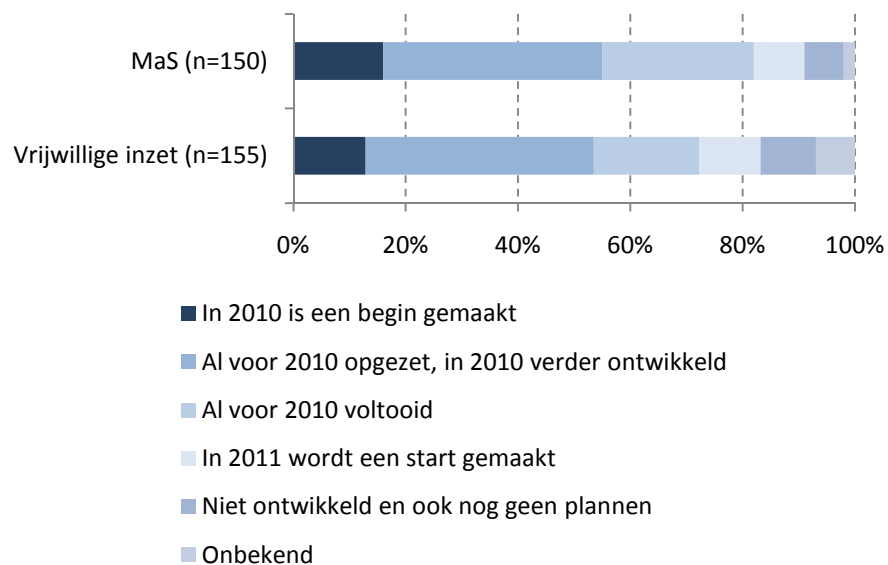
- Ruim een derde van de gemeenten heeft het vrijwilligersbeleid volledig geïmplementeerd en een kwart van de gemeenten heeft recent een begin gemaakt met de implementatie van het beleid (zie figuur 2.1). Een kwart van de gemeenten kent (nog) geen (uitgewerkt) vrijwilligerswerkbeleid.
- Zeventig procent van de gemeenten noemt het faciliteren van de uitvoering van vrijwilligerswerk als belangrijkste rol. Kleine gemeenten stimuleren naar verhouding vaker de burgers actief om vrijwilligerswerk te doen en treden minder vaak faciliterend op dan grotere gemeenten.

2.2.2 Betrokkenheid van de gemeente bij de opzet van de makelaarsfunctie

Maatschappelijke stage

- Twee derde van de gemeenten heeft de makelaarsfunctie voor maatschappelijke stage al voor of in 2010 voltooid (zie figuur 2.2). Ongeveer een kwart is ermee begonnen of gaat ermee beginnen. Het zijn vooral de kleinere gemeenten die geen makelaarsfunctie hebben ontwikkeld en dit ook niet van plan zijn.

Figuur 2.2 Typering van de stand van zaken bij het opzetten van de makelaarsfunctie voor maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk

- Volgens ruim veertig procent van de gemeenten is de huidige infrastructuur toereikend om in het schooljaar 2011-2012 de 'verplichte' maatschappelijke stage voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs op te kunnen vangen. Een vijfde van de gemeenten voorziet nog in aanvullende faciliteiten om zover te komen.

Vrijwillige inzet

- De gemeenten verschillen sterk van elkaar als het gaat om de ontwikkeling van de makelaarsfunctie voor vrijwilligerswerk: zestig procent van de gemeenten heeft de makelaarsfunctie vóór of tijdens 2010 opgezet (zie figuur 2.2). Een op de negen gemeenten is van plan dit komend jaar te doen.

2.3 Samenwerking met andere gemeenten, scholen en derden

2.3.1 Samenwerking met andere gemeenten en scholen

Maatschappelijke stage

- 58 procent van de gemeenten werkt in het kader van de maatschappelijke stage samen met andere gemeenten. Deze samenwerking bestaat vaak uit gezamenlijk overleg over het beleid (genoemd door 59%) en/of het gemeenschappelijk opzetten/uitvoeren van de makelaarsfunctie.
- De kleinere gemeenten werken beduidend vaker samen met andere gemeenten dan de grotere gemeenten.
- 83 procent van de gemeenten werkt samen met de scholen voor voortgezet onderwijs als het gaat om maatschappelijke stage en vijftig procent van de gemeenten heeft overleg of werkt samen met stagebiedende organisaties.
- Een deel van de gemeenten heeft de afspraken over maatschappelijke stage vastgelegd in een convenant met scholen en (meestal) de vrijwilligerscentrale. Tijdens de groepsgesprekken waren enkele gemeenten aanwezig die een convenant met scholen en andere betrokkenen hebben afgesloten. In het convenant zijn doorgaans afspraken vastgelegd over de samenwerking en taakverdeling tussen scholen onderling en met de makelaar.

Het lokale convenant

Om verdere invulling te geven aan het landelijk convenant heeft een gemeente in West-Brabant een lokaal convenant afgesloten. Organisaties, scholen en makelaars hebben hierin afspraken vastgelegd over de samenwerking en de taakverdeling tussen de betrokkenen. In het convenant is ook vastgelegd dat organisaties die leerlingen aannemen voor een maatschappelijke stage, per stagiair een vergoeding krijgen van de school waarop de leerling zit. Het convenant heeft de organisatie van de maatschappelijke stage in de regio een belangrijke impuls gegeven.

- Ook andere gemeenten hebben een convenant afgesloten, maar afspraken over een financiële vergoeding voor stagebiedende organisaties zijn niet zonder meer gebruikelijk.

Regionale samenwerking

Bij verschillende gemeenten zien we dat er regionaal wordt samengewerkt om uitvoering te geven aan het beleid rond maatschappelijke stage en vrijwillige inzet. Een hechte samenwerking zien we bijvoorbeeld binnen de provincie Friesland. De steunpunten uit de verschillende gemeenten werken samen en hebben een gezamenlijke website, waarop organisaties vacatures zetten. Een aantal keer per jaar vindt er een regionaal overleg plaats met de verschillende gemeenten en met scholen en organisaties.

- Voor de kleinere gemeenten is samenwerking met andere gemeenten een noodzaak: tijdens de groepsgesprekken wordt duidelijk dat ze vaak geen andere keuze hebben. Wanneer er in de gemeente geen school voor voortgezet onderwijs is of alleen een locatie van zo'n school, heeft de gemeente geen zicht op hoe de scholen met maatschappelijke stage omgaan.

Vrijwillige inzet

- 39 procent van de gemeenten werkt samen met andere gemeenten in het kader van vrijwilligerswerk. Het gaat opnieuw vooral om de kleinere gemeenten.

2.3.2 Samenwerking met de 'makelaars'

Maatschappelijke stage

- Taken op het gebied van maatschappelijke stage worden veelal uitgevoerd door al bestaande organisaties. In de meeste gemeenten gaat het dan om de vrijwilligerscentrale (70%) of de Stichting Welzijn (30%). Vooral in de grotere gemeenten worden de taken vervuld door de vrijwilligerscentrale.
- De meeste vrijwilligerscentrales vervullen zowel ondersteunende als adviserende en bemiddelende taken als het gaat om maatschappelijke stage. Het takenpakket van de vrijwilligerscentrale is breed.
- De gemeenten zijn overwegend positief (80%) over de uitvoering van deze taken door de vrijwilligerscentrale.
- Bijna driekwart van de gemeenten waarin de makelaarsfunctie wordt uitgevoerd door een vrijwilligerscentrale heeft daarmee prestatieafspraken gemaakt. Deze prestatieafspraken hebben betrekking op de ondersteunende taak (85%), de taken met betrekking tot informatievoorziening (85%) en het aantal bemiddelingen (90%).
- Ook de Stichting Welzijn vervult de taken op het gebied van maatschappelijke stage als het gaat om ondersteuning, advies en bemiddeling naar tevredenheid van de gemeente. Zeven op de tien gemeenten waar de makelaarsfunctie is uitbesteed aan Stichting Welzijn heeft daarmee prestatieafspraken.
- Wanneer de makelaarsfunctie wordt uitgevoerd door een vrijwilligerscentrale ligt de nadruk wat sterker op het aantal plaatsingen.
- Doorgaans voert de makelaar naast de taken rond maatschappelijke stage ook de taken rond vrijwilligerswerk uit.

Vrijwillige inzet

- Organisaties die binnen de gemeente zorgen voor de ondersteuning, advisering en bemiddelingen voor vrijwilligerswerk, zijn de vrijwilligerscentrale (73%), Steunpunt Mantelzorg (57%), Stichting Welzijn (42%), sportservicecentra (21%) en de gemeente zelf (37%). Commerciële bemiddelingsbureaus worden opnieuw zelden genoemd (2%).

- De vrijwilligerscentrale (genoemd door 62% van de gemeenten) voert doorgaans de meeste taken op het gebied van vrijwilligerswerk uit. Ook de Stichting Welzijn of de gemeente zelf worden relatief veel genoemd (beiden door 11% van de gemeenten).
- Ook over vrijwilligerswerk zijn vaak prestatieafspraken over ondersteuning, informatievoorziening en bemiddeling gemaakt met de vrijwilligerscentrale: dit geldt voor 86 procent van de gemeenten. Deze afspraken hebben betrekking op de ondersteunende taak (85%), de informatievoorziening (82%) of het aantal bemiddelingen (89%).
- De vrijwilligerscentrale vervult een breed scala aan taken op het gebied van ondersteuning, advies en bemiddeling. Over de uitvoering van deze taken is bijna driekwart van de gemeenten tevreden.
- Bemiddeling tussen vrijwilligers en stagebiedende organisaties vindt vaak plaats via een vacaturebank (92% van de gemeenten) of via de vrijwilligerscoördinator van de organisaties zelf (67%).

2.4 Succesfactoren en aandachtspunten bij MaS

In zowel de vragenlijst die is uitgezet onder de gemeenten als tijdens de groepsgesprekken met vertegenwoordigers van de gemeenten is voornamelijk stilgestaan bij succesfactoren en aandachtspunten met betrekking tot maatschappelijke stage. Vrijwillige inzet laten we daarom in deze paragraaf buiten beschouwing.

2.4.1 Succesfactoren

- Volgens de respondenten zijn de belangrijkste bijdragen van de maatschappelijke stage dat:
  - de maatschappelijk stagiair van nu de vrijwilliger van de toekomst is (72%);
  - de maatschappelijke stage leerlingen een waardevolle ervaring biedt (71%);
  - de maatschappelijke stage de stagebiedende organisatie stimuleert om hun aanbod te vernieuwen/aantrekkelijker te maken voor jongeren (52%).
- De deelnemers aan de groepsgesprekken staan positief tegenover maatschappelijke stage en zien de potentie ervan. De hierboven genoemde bijdragen van de maatschappelijke stage worden zonder meer onderschreven.

2.4.2 Aandachtspunten

In de praktijk loopt de uitvoering van het beleid niet altijd even soepel.

- De belangrijkste verbeterpunten of bedreigingen voor de maatschappelijke stage zijn volgens de vertegenwoordigers van de gemeenten:
  - onvoldoende stageplekken (44%);
  - onvoldoende financiële middelen (44%).

- In de groepsgesprekken merkten verschillende respondenten op dat de communicatie tussen scholen en de gemeente niet altijd optimaal is, bijvoorbeeld omdat de scholen hun eigen weg volgen, geen gebruikmaken van aangeboden systemen (als bijvoorbeeld stagerage) of zich erg afwachtend opstellen. De ervaringen van gemeenten met scholen lopen wel sterk uiteen: er zijn ook gemeenten waar scholen intensief betrokken zijn bij de invulling van het beleid, bijvoorbeeld via deelname in een stuurgroep.
- Ook het reduceren van het aantal uren van de maatschappelijke stage naar (ten minste) dertig uur wordt als een knelpunt gezien. Uit het veld hoort men dat een maatschappelijke stage al veel begeleiding vraagt van de organisaties en dat het voor hen minder goed te doen en minder interessant is om maatschappelijke stagiairs binnen te halen voor dit, in hun visie, beperkte aantal uren.

2.4.3 De toereikendheid van de financiële middelen

Uit de groepsgesprekken met beleidsmedewerkers van gemeenten kwam het volgende naar voren:

- Tijdens de 0-meting werd nog opgemerkt dat het vrijmaken van middelen voor de maatschappelijke stage in de meeste gemeenten niet al te veel problemen opleverde. In 2011 merkten verschillende beleidsmedewerkers op dat het elk jaar afwachten is of het budget behouden blijft wanneer de gemeentebegroting in de raad besproken wordt.
- Het draagvlak voor maatschappelijke stage is groot, maar desondanks verwachten verschillende betrokkenen dat er wel bezuinigd zal worden en dan met name op de inkleding van de makelaarsfunctie. Het is voorstelbaar dat het aantal taken van de makelaar wordt beperkt.

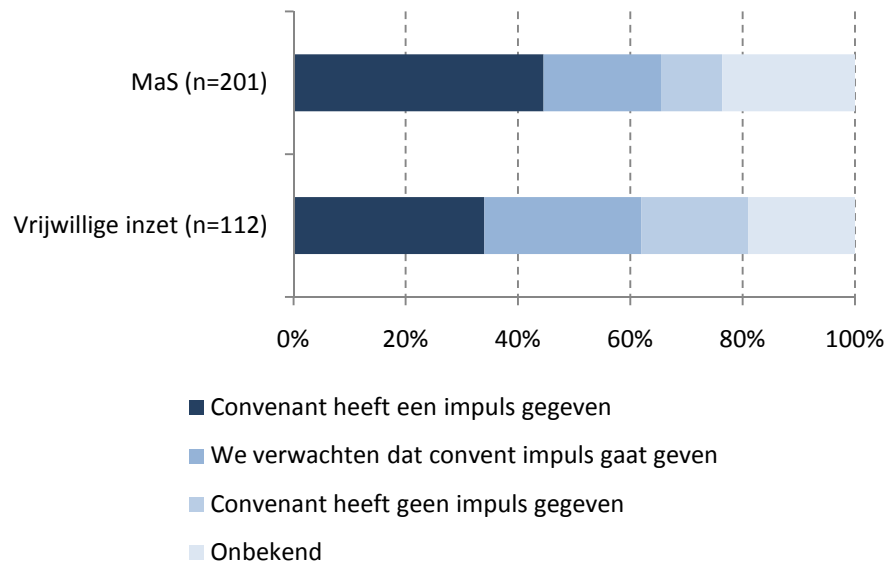
2.5 Resultaten

2.5.1 De reikwijdte van het convenant

Maatschappelijke stage

- Bij de helft van alle gemeenten geeft het convenant een extra impuls aan maatschappelijke stage (zie figuur 2.3). De redenen die hiervoor worden genoemd, zijn dat maatschappelijke stage breder onder de aandacht gebracht is (genoemd door 70%) en/of dat door het convenant verbinding is gelegd tussen MaS en vrijwilligerswerk (68%) en/of meer middelen beschikbaar gekomen zijn voor de maatschappelijke stage (genoemd door 52%).

Figuur 2.3 Effect van het convenant op maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk

- In de groepsgesprekken merkten verschillende betrokkenen op dat de aandacht die het convenant heeft gegenereerd voor maatschappelijke stage ook de positie van het vrijwilligerswerk in de gemeente heeft verstrekt: het vrijwilligerswerk profiteert van de infrastructuur die voor maatschappelijke stage ontwikkeld is.

Vrijwillige inzet

- Een derde van de gemeenten meent dat het convenant een extra impuls heeft gegeven aan het vrijwilligerswerk en 28 procent verwacht dat dit nog zal gebeuren (zie figuur 2.3). De reden die hiervoor het meest is genoemd, is dat de verbinding tussen vrijwilligerswerk en maatschappelijke stage is gelegd of is verstrekt (76%).
- Gemeenten die hebben aangegeven dat het convenant geen extra impuls heeft gegeven aan het vrijwilligerswerk, noemen hiervoor meestal als reden dat de ondersteuningsstructuur voor vrijwilligerswerk in de gemeente al vóór de komst van het convenant goed was ontwikkeld.

2.5.2 Van maatschappelijke stage naar vrijwillige inzet?

- Evenals tijdens de 0-meting besteedt ruim twee derde van de gemeenten in het beleid aandacht aan het streven dat de maatschappelijke stagiair van nu de vrijwilliger van de toekomst wordt.
- De beleidsambtenaren hebben geen inzicht in de vraag of een maatschappelijke stage ertoe leidt dat jongeren vaker vrijwilligerswerk gaan doen.

2.5.3 Ontwikkelingen ten opzichte van de vorige meting

In de onderstaande tabel (tabel 2.1) zetten we een paar bevindingen naast elkaar, we concentreren ons op de ontwikkeling van het beleid en een beperkt aantal kenmerken waaruit de eventuele voortgang van de implementatie van het beleid kan blijken.

- Gemeenten kennen vaker een geïmplementeerd beleid, zowel voor maatschappelijke stage als voor vrijwilligerswerk.
- De sterkste ontwikkeling zien we bij de inkleding van de makelaarsfunctie, zowel voor de maatschappelijke stage als voor vrijwilligerswerk. Bij beiden is het percentage gemeenten dat deze functie voltooid of vergaand heeft ontwikkeld sterk toegenomen.
- Er is vaker sprake van bemiddelingen via een vacaturebank.

Tabel 2.1 De ontwikkeling van het beleid, 2009 versus 2011

	0-meting (2009)	1-meting (2011)
<i>Maatschappelijke stage</i>		
Beleid MaS is volledig geïmplementeerd	21%	28%
Makelaarsfunctie MaS is in het voorgaande jaar voltooid of verder ontwikkeld	19%	66%
Bemiddeling MaS via vacaturebank	52%	78%
Huidige infrastructuur MaS is toereikend	10%	42%
<i>Vrijwillige inzet</i>		
Beleid vrijwilligerswerk is volledig geïmplementeerd	29%	36%
Makelaarsfunctie vrijwilligerswerk is in het voorgaande jaar voltooid of verder ontwikkeld	32%	60%
Bemiddeling vrijwilligers via vacaturebank	80%	92%

2.5.4 De toekomst

- Wanneer we de bevindingen uit de 1-meting vergelijken met die uit de 0-meting, stellen we vast dat er veel bereikt is, maar dat er desondanks nog een lange weg is te gaan. Tussen de gemeenten zijn grote verschillen en het aantal gemeenten met een uitgewerkt en geïmplementeerd beleid voor maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk is nog relatief beperkt. Verder is uit dit onderzoek niet duidelijker geworden in hoeverre de maatschappelijke stagiair ook de vrijwilliger van de toekomst is.
- Een relatief groot deel van de respondenten die werkzaam zijn voor een gemeente verwacht dat er de komende twee jaar (misschien) wordt bezuinigd op de makelaarsfunctie (zie tabel 2.2). Voor maatschappelijke stage is het perspectief iets minder positief dan voor vrijwilligerswerk.

Tabel 2.2 Verwachting ten aanzien van bezuinigingen op de makelaarsfunctie vrijwilligerswerk en maatschappelijke stage in de komende twee jaar*

	MaS en vrijwilligers- werk (n=133)	MaS (n=63)	Vrijwilligerswerk (n=23)
Er wordt zeker bezuinigd	22%	12%	7%
Er wordt misschien bezuinigd	32%	36%	28%
Er wordt waarschijnlijk niet bezuinigd	19%	27%	32%
Er wordt zeker niet bezuinigd	3%	1%	0%
Het is nog niet bekend	25%	23%	33%

* Deze vraag is op verschillende manieren aan de respondenten gesteld: aan respondenten die de vragenlijst voor zowel MaS als vrijwilligerswerk hebben beantwoord is de vraag voorgelegd over verwachte bezuinigingen bij MaS en vrijwilligerswerk, aan de respondenten die de alleen de vragenlijst over MaS hebben beantwoord alleen over bezuinigingen bij MaS en aan de respondenten die de alleen de vragenlijst over vrijwilligerswerk hebben beantwoord alleen over bezuinigingen bij vrijwilligerswerk.

- Tijdens de groepsgesprekken spreken de aanwezige beleidsambtenaren hun zorg uit over de effecten van mogelijke bezuinigingen. Ze verwachten dat de makelaar door de bezuinigingen minder taken zal kunnen uitvoeren.

3 HET PERSPECTIEF VAN DE MAKELAARS

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan aspecten van de ontwikkeling van de makelaarsfunctie vanuit het perspectief van de makelaars zelf. Hierbij gaan we in op hun werkzaamheden rond zowel de maatschappelijke stage als vrijwilligerswerk. Ook de makelaars hebben we een vragenlijst voorgelegd, die door in totaal 112 makelaars volledig is ingevuld.¹ Een deel van deze makelaars is vervolgens uitgenodigd voor een van de twee groepsgesprekken die met makelaars zijn gevoerd.

We openen dit hoofdstuk met een korte terugblik op de resultaten uit de vorige meting (0-meting). De resultaten van de 1-meting bespreken we in paragraaf 3.2 en volgende. Aan het eind van het hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste ontwikkelingen ten opzichte van de vorige meting.

3.1 Bevindingen uit de 0-meting

Maatschappelijke stage

Makelaars voor maatschappelijke stage zijn voor het grootste deel vrijwilligerscentrales of -steunpunten. Makelaars voerden een breed palet aan taken uit: bemiddeling tussen stagiairs en stagebiedende organisaties, ondersteuning van scholen en stagebiedende organisaties, promotie van maatschappelijke stage en ook het ondersteunen van gemeenten bij het formuleren van een beleid over dit onderwerp.

Het bereik van de maatschappelijke stage was volgens makelaars het grootst in de zorgsector, maar over het algemeen was het actuele bereik in 2009 kleiner dan het potentiële.

De deelnemers aan de groepsgesprekken waren van mening dat de makelaarsfunctie maatschappelijke stage nog in een pioniersfase verkeerde. Vier op de vijf makelaars stelden dat ze knelpunten ervoeren: het ging hierbij met name om onvoldoende begeleidingscapaciteit bij stagebiedende organisaties en scholen. De belangrijkste bedreigingen voor succesvolle maatschappelijke stage waren het tekort aan stageplaatsen en het tekort aan financiële middelen (zowel voor de makelaars zelf als voor de stagebiedende organisaties).

Makelaars zagen een beter imago voor het vrijwilligerswerk, nieuwe netwerken en meer bekendheid voor de eigen organisatie onder meer als voordelen van de inzet op maatschappelijke stage op de langere termijn. Op korte termijn leken maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk elkaar echter nog te bijten omdat middelen (bijvoorbeeld begeleiding en geld) voor vrijwilligerswerk volgens hen werden ingezet ten behoeve van de maatschappelijke stage.

---

¹ Hiermee ligt de respons op 46 procent.

De financiering van makelaars was vaak onduidelijk: met name omdat binnen gemeenten vaak nog geen besluit was genomen over de rol van de gemeente in het stimuleren van de makelaarsfunctie en daarmee ook niet over de besteding van uit het convenant beschikbare gelden. Drie op de tien makelaars ontvingen (ook) een financiële vergoeding van scholen voor hun taken in het kader van de maatschappelijke stage.

Vrijwillige inzet

Het grootste deel van de makelaars richtte hun activiteiten ten behoeve van vrijwilligerswerk op de eigen gemeente. De belangrijkste activiteiten waren het geven van informatie (94%), het geven van advies (93%), deskundigheidsbevordering (87%) en promotie (84%).

Twee op de drie makelaars waren van mening dat de infrastructuur rond de ondersteuning en bemiddeling van vrijwilligers in het eigen werkgebied (nog) onvoldoende was. Verder werd ook voor het werkveld vrijwilligerswerk het gebrek aan financiële middelen (en het daardoor niet kunnen aantrekken van betaalde krachten) door makelaars als het grootste knelpunt gezien.

Een kleine meerderheid van de ondervraagde makelaars meende dat het convenant een extra impuls zou gaan geven aan het vrijwilligerswerk (verbetering van het imago van vrijwilligerswerk, een grotere bekendheid van de eigen organisatie, nieuwe netwerken), maar de rest van de makelaars was daarvan nog niet overtuigd.

3.2 Wie zijn de makelaars?

In de volgende paragrafen gaan we in op de situatie tijdens de 1-meting die in 2011 is uitgevoerd.

- Het overgrote deel van de makelaars die in 2011 de vragenlijst hebben ingevuld, betreft een vrijwilligerscentrale met betaalde krachten en vrijwilligers (62%) of met alleen betaalde krachten (17%).²
- De makelaarsfunctie voor maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk wordt vooral ingevuld door partijen die zich zowel op het vrijwilligerswerk als op de maatschappelijke stage richten (91%). Slechts drie procent van de responderende makelaars was louter met maatschappelijke stage bezig.
- Onder de respondenten bevonden zich geen commerciële bemiddelaars.
- De meeste makelaars (58%) in de responsgroep zijn niet actief binnen een pilotgebied. Ruim een derde is dat wel, voornamelijk binnen de pilots die zijn uitgezet door het ministerie van OCW.
- Vrijwel alle responderende makelaars voeren taken uit voor zowel maatschappelijke stage als vrijwillige inzet. Uit de groepsgesprekken blijkt

---

² Voor de tabellen met cijfers en percentages verwijzen we naar het tabellenboek, onderdeel Makelaars. Dit is een aparte bijlage bij dit rapport.

dat deze taken in de praktijk verdeeld kunnen zijn tussen coördinatoren maar dat er, volgens eigen zeggen, in dat geval veel afstemming binnen de makelaarsorganisatie plaatsvindt.

3.3 Invulling van de makelaarsfunctie

3.3.1 Werkgebied

Maatschappelijke stage

- Voor maatschappelijke stage is de gemeente en in mindere mate de buurt of wijk het werkgebied dat de makelaars structureel bestrijken (zie tabel 3.1). Ook de regio wordt nog regelmatig tot het werkgebied gerekend. Hierbij speelt een rol dat veel gemeenten samenwerken op dit terrein, met name de kleinere gemeenten. Een kleine minderheid van de makelaars ziet ook de provincie als werkgebied.³

Tabel 3.1 Het werkgebied van makelaars met betrekking tot MaS (n=105)

	Structureel	Incidenteel	N.v.t.
Buurt of wijk	52%	12%	35%
Lokaal (gemeente)	90%	4%	7%
Regionaal	27%	39%	34%
Provinciaal	2%	23%	75%
Anders	3%	0%	97%

Vrijwillige inzet

- Ook voor hun activiteiten rond vrijwilligerswerk zijn veruit de meeste makelaars vooral in de gemeente of in de buurt of wijk actief (zie tabel 3.2). Voor een deel van de makelaars houden de activiteiten niet op bij de gemeentegrens, al zijn de activiteiten dan veelal incidenteel.

Tabel 3.2 Het werkgebied van makelaars met betrekking tot vrijwilligerswerk (n=83)

	Structureel	Incidenteel	N.v.t.
Buurt of wijk	55%	14%	30%
Lokaal (gemeente)	92%	1%	7%
Regionaal	17%	42%	41%
Provinciaal	4%	20%	76%
Anders	0%	0%	100%

- Voor de taken voor maatschappelijke stage en voor vrijwillige inzet bestrijken de makelaars vrijwel hetzelfde werkgebied.

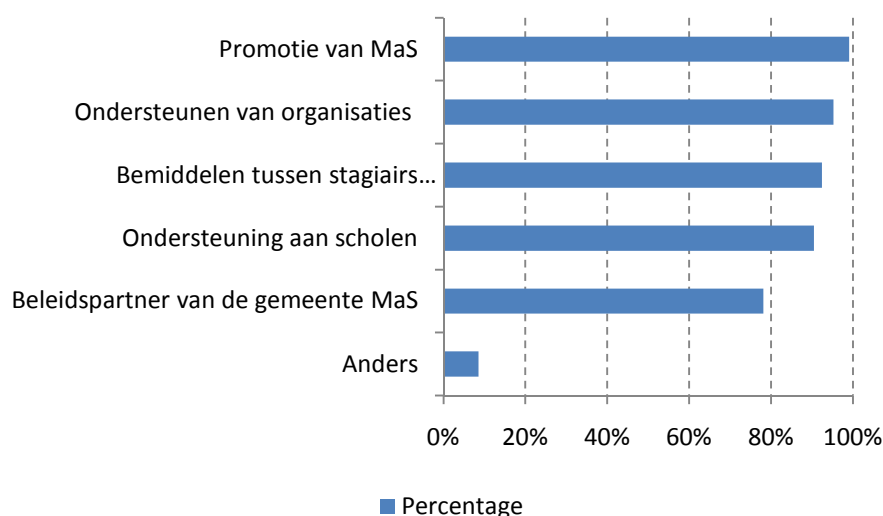
³ Een voorbeeld daarvan is de al eerder genoemde samenwerking in de provincie Friesland (zie paragraaf 2.3.1).

3.3.2 Taken

Maatschappelijke stage

- Het takenpakket rond de maatschappelijke stage is breed (zie figuur 3.1) en omvat taken als de promotie van maatschappelijke stage, het ondersteunen van stagebiedende organisaties, bemiddelen tussen stagiairs en organisaties, het ondersteunen van scholen en het ondersteunen van de gemeente bij het ontwikkelen van een beleid rond maatschappelijke stage.

Figuur 3.1 Taken die makelaars uitvoeren rond MaS (n=105)

Hieronder gaan we nader in op de ondersteuning die aan stagebiedende organisaties en scholen wordt gegeven.

- Alle makelaars helpen stagebiedende organisaties door het geven van informatie over praktische zaken en bij het vinden/formuleren van geschikte taken (zie tabel 3.3). Daarnaast zien we dat vier op de vijf makelaars de organisaties deskundigheidsbevordering aanbieden, gericht op maatschappelijke stage.

Tabel 3.3 Ondersteuning van makelaars aan stagebiedend organisaties (n=100)

	Percentage
Informatie aan stagebiedende organisaties over praktische zaken rondom de maatschappelijke stage	100%
Helpen bij het formuleren van geschikte taken/opdrachten voor leerlingen	99%
Deskundigheidsbevordering, gericht op maatschappelijke stage	79%
Ondersteuning bij de begeleiding van leerlingen	45%
Andere ondersteuning	12%

- De belangrijkste dienstverlening van makelaars aan scholen is het adviseren over de invulling van maatschappelijke stage (zie tabel 3.4). Twee derde van de makelaars gaat langs de scholen om leerlingen voor te lichten over de maatschappelijke stage. Deelname aan overleg en het geven van voorlichting aan docenten zijn andere taken die door veel makelaars worden uitgevoerd.

Tabel 3.4 Ondersteuning van makelaars aan scholen (n=95)

	Percentage
Advisering van scholen over invulling van maatschappelijke stage	88%
Voorlichtingsbijeenkomsten op scholen voor leerlingen	68%
Deelname aan overleg tussen school en organisatie over invulling bij stage	52%
Voorlichtingsbijeenkomsten op scholen voor docenten	51%
Begeleiding van leerlingen tijdens hun maatschappelijke stage	19%
Anders	24%

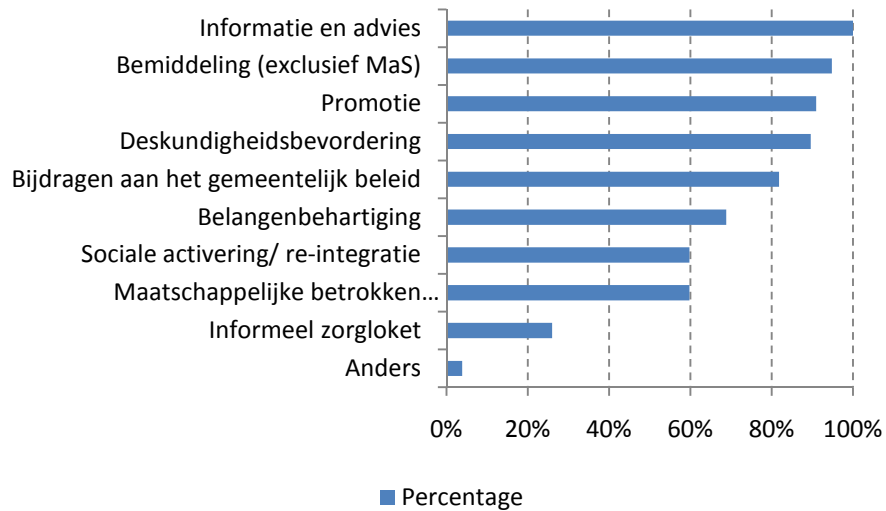
Gastlessen op school

In een gemeente in de provincie Utrecht verzorgt de makelaar gastlessen op scholen. In deze lessen wordt niet alleen verteld over de maatschappelijke stage, de makelaar besteedt ook aandacht aan vrijwilligerswerk. Door de gastlessen kan het vrijwilligerswerk tastbaarder en persoonlijker worden gemaakt voor leerlingen. Bovendien is de stagemakelaar meteen bekend bij de leerlingen. De gastlessen kunnen aangeboden worden omdat de gemeente dit financieel ondersteunt.

Vrijwillige inzet

- In figuur 3.2 presenteren we een overzicht van taken die makelaars uitvoeren rond vrijwilligerswerk. Het geven van informatie en advies (100%), bemiddeling (95%), promotie (91%) en deskundigheidsbevordering (90%) zijn de belangrijkste ondersteunende activiteiten van makelaars voor het vrijwilligerswerk.

Figuur 3.2 Taken makelaars op het gebied van vrijwilligerswerk (n=77)

- De belangrijkste werkzaamheden die makelaars rond vrijwilligerswerk uitvoeren binnen de functie informatie en advies zijn:
  - het geven van advies op maat aan vrijwilligersorganisaties;
  - de website bijhouden;
  - een fysieke, telefonische of digitale helpdesk bieden;
  - folders, brochures, nieuwsbrief verspreiden;
  - informatieavonden organiseren.
 Minimaal driekwart van de makelaars voeren al deze taken uit.
- De hoofdtaken die de makelaar uitvoert voor maatschappelijke stage en voor vrijwillige inzet ontlopen elkaar niet veel.

3.3.3 Bemiddeling

Maatschappelijke stage

- De meeste makelaars (57%) zetten bij de bemiddeling speciale (voor maatschappelijke stage ontwikkelde) digitale vacaturebanken in. Daarnaast is de inzet van gecombineerde en algemene vacaturebanken, met respectievelijk 31 en 18 procent, niet ongebruikelijk.
- Vaak loopt bemiddeling via de contactpersoon op school (54%). Bemiddeling via een persoonlijke intake is door een derde van de makelaars genoemd.
- Bemiddeling is gericht op leerlingen van scholen binnen de gemeente én op leerlingen die binnen de gemeente wonen (maar er dus niet per se naar school gaan).
- Ook uit de groepsgesprekken met de makelaars komt naar voren dat er met de gemeente prestatieafspraken zijn gemaakt over het aantal bemiddelingen.⁴

⁴ Zie ook paragraaf 2.3.2.

Vrijwillige inzet

- In het kader van de bemiddelingsfunctie zijn de belangrijkste activiteiten rondom vrijwilligerswerk:
    - het bij elkaar brengen van vraag en aanbod van vrijwilligers;
    - organisaties helpen met het formuleren van vacatures voor vrijwilligersklussen;
    - organisaties helpen met het formuleren van taken/werkzaamheden voor vrijwilligers;
    - het in kaart brengen van vraag en aanbod van vrijwilligers.
- De bovengenoemde taken worden door minimaal driekwart van de makelaars uitgevoerd.

3.3.4 De samenwerking met derden

Maatschappelijke stage

- Vrijwel elke makelaar heeft naar eigen zeggen contact met stagebiedende organisaties, andere makelaars en bemiddelaars, gemeenten en scholen (zie tabel 3.5). Ruim een op de vier makelaars heeft ook contact met leerlingen. Met provinciale ondersteuningsfuncties en met provincies hebben minder makelaars contact.

Tabel 3.5 Partijen waarmee de makelaar contact heeft in het kader van maatschappelijke stage (n=104)

	Percentage
Vrijwilligersorganisaties (stagebiedend)	99%
Andere makelaars/bemiddelaars	98%
De gemeente	97%
Scholen	97%
Leerlingen	83%
Ondersteuningsfunctie van de provincie (CMO)	63%
Provincie	19%
Anders	17%

- Over de contacten met de verschillende partijen rond maatschappelijke stage zijn de makelaars in grote lijnen tevreden. Ervaringen met CMO, provincie, gemeente en leerlingen en scholen worden door een klein deel van de makelaars als onvoldoende beoordeeld.
- Het initiatief tot de contacten met stagebiedende organisaties over maatschappelijke stage ligt in de meeste gevallen bij de makelaar (76%).
- Binnen de scholen is de stagecoördinator vrijwel altijd het centrale aanspreekpunt. Dit geldt voor 99 procent van de makelaars.
- Het contact met de leerling komt vaak tot stand op initiatief van de leerling zelf of tijdens de schoolbezoeken. De leerlingen die bediend worden door de makelaars vormen in de regel een goede afspiegeling van de leerlingenpopulatie. Wel werd tijdens de groepsgesprekken duidelijk dat een adequate benadering van de leerlingen soms extra inspanningen van de makelaars vraagt.

Steunpunt voor jongeren

Een makelaar in West-Brabant heeft een apart steunpunt opgezet voor jongeren, omdat ze de indruk had dat vrijwilligerssteunpunten in de ogen van jongeren een 'oubollig' imago hebben. Bij dit steunpunt werken veel jonge mensen en de klussen zijn afgestemd op de wensen van jongeren. Jongeren worden vooral ingezet op incidentele klussen en niet op structureel vrijwilligerswerk.

In een gemeente in Flevoland heeft de makelaar onder jongeren een enquête gehouden en gevraagd wat voor vrijwilligerswerk ze zouden willen doen. Naar aanleiding daarvan is er een aparte vacaturebank opgezet voor jongeren.

- In 2009 werd in de groepsgesprekken door makelaars naar voren gebracht dat de maatschappelijke stage door scholen vaak als 'een moetje' wordt gezien. Ook nu merken makelaars op dat scholen soms erg afwachtend zijn.
- Vrijwel alle makelaars verrichten taken in het kader van maatschappelijke stage voor organisaties in de sectoren zorg, welzijn, sport en recreatie en natuur (zie tabel 3.6). De sector kunst en cultuur blijft iets achter, maar wordt door bijna negentig procent van de makelaars bediend.

Tabel 3.6 Sectoren waarvoor de makelaar taken ten behoeve van maatschappelijke stage verricht (n=104)

	Percentage
Zorg	99%
Welzijn	97%
Sport en recreatie	96%
Natuur	94%
Kunst en cultuur	88%
Overig	21%

- Voor ongeveer de helft van de makelaars geldt dat ze de meeste taken uitvoeren voor organisaties in de zorgsector. Daarna volgen de sectoren welzijn (25%) en sport en recreatie (21%).
- Bijna driekwart van de makelaars vindt dat er sectoren zijn die minder gebruikmaken van hun diensten. In de meeste gevallen gaat het om de kunst- en cultuursector en in iets mindere mate om de sport- en recreatiesector. Redenen die daarvoor worden aangevoerd, zijn dat er weinig samenwerking is met deze sectoren, dat het moeilijk is om contact te krijgen met organisaties in deze sectoren en dat de organisaties in deze sectoren maatschappelijke stage over het algemeen ervaren als een te grote belasting.
- Vrijwel alle makelaars onderhouden contacten met andere makelaars (zie tabel 3.5). Deels zijn deze 'andere' makelaars binnen hetzelfde werkgebied actief. Dit geldt voor ongeveer een derde van de makelaars die de vragenlijst hebben ingevuld. In de regel werkt men samen.
- Makelaars bieden niet alleen ondersteuning aan, op hun beurt kunnen ze zelf ook weer ondersteuning zoeken. Bijna driekwart van de makelaars maakt gebruik van ondersteuning door derden bij de uitvoering van de

taken rond maatschappelijke stage. In de meeste gevallen betreft dit ondersteuning door Movisie of door andere makelaars. Deze ondersteuning wordt vrijwel altijd als voldoende of goed beoordeeld.

Vrijwillige inzet

- Ruim een op de drie makelaars geeft aan dat in hun werkgebied ook andere makelaars voor vrijwilligers actief zijn. In de meeste gevallen wordt hiermee ook samengewerkt.
- Naast deze partijen hebben makelaars contacten over vrijwilligers met veelal de gemeente en met vrijwilligersorganisaties (zie tabel 3.7).

Tabel 3.7 Partijen waarmee de makelaar contact heeft in het kader van vrijwilligerswerk (n=77)

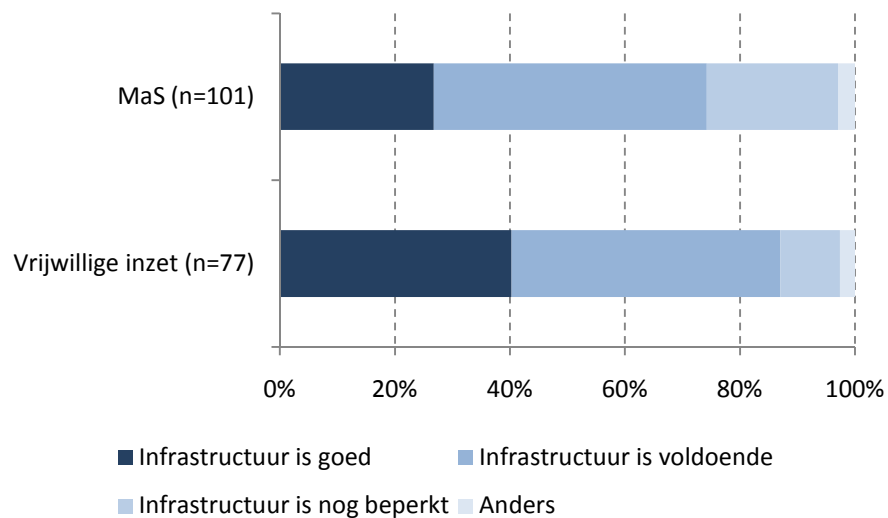
	Percentage
De gemeente	99%
Vrijwilligersorganisaties	96%
Andere makelaars/bemiddelaars	86%
Ondersteuningsfunctie van de provincie (CMO)	62%
Provincie	17%
Anders	12%

- De contacten met de bovenstaande partijen worden meestal als goed of voldoende getypeerd. Een negatieve uitschieter vormen de contacten met de CMO's: deze worden door een vijfde van de makelaars (als ze er ten minste contact mee hebben gehad) als onvoldoende beoordeeld.
- Vier op de vijf makelaars geven aan dat er organisaties zijn die relatief weinig gebruikmaken van hun diensten. Veel genoemd in dit kader zijn organisaties in de sportsector en in iets mindere in de kunst- en cultuursector.

3.3.5 De verschillende ontwikkelstadia van de makelaarsfunctie

- Tijdens de vorige meting constateerden we dat de makelaarsfunctie voor maatschappelijke stage nog volop in ontwikkeling was. Inmiddels, twee jaar later, meent driekwart van de makelaars dat de infrastructuur rondom de ondersteuning en bemiddeling van MaS binnen het eigen werkgebied voldoende of goed is (zie figuur 3.3). Uit dezelfde figuur kunnen we opmaken dat bijna negentig procent van de makelaars vindt dat de infrastructuur voor vrijwilligerswerk voldoende of goed is. De makelaars zetten zich over het algemeen ook al veel langer in voor vrijwilligers.

Figuur 3.3 Typering infrastructuur rondom de ondersteuning en bemiddeling van MaS en van vrijwilligers in het werkgebied

3.4 Succesfactoren en aandachtspunten

3.4.1 Kansen en succesfactoren

- De belangrijkste kansen voor de maatschappelijke stage zijn volgens makelaars:
  1. dat de maatschappelijke stage leerlingen een belangrijke ervaring biedt (73%);
  2. dat de stagiair van nu de vrijwilliger van de toekomst is (65%);
  3. dat scholieren frisse, nieuwe ideeën meebrengen (49%);
  4. dat een maatschappelijke stage voor de organisaties extra handen betekent (49%).
- Tijdens de groepsgesprekken was men het erover eens dat het voor vmbo-leerlingen niet moeilijker is om een stageplek te vinden dan voor andere leerlingen en dat de organisaties volgens de makelaars ook niet minder tevreden zijn over de inzet van deze groep leerlingen tijdens de maatschappelijke stage.

3.4.2 Aandachtspunten

- Vier op de vijf makelaars ervaren knelpunten bij maatschappelijke stage. De belangrijkste knelpunten die zij noemen zijn:
  - onvoldoende begeleiding (capaciteit) bij/vanuit scholen (58%);
  - het is moeilijk geschikte tijden te vinden waarop de stage kan worden uitgevoerd (55%);
  - onvoldoende begeleiding (capaciteit) bij vrijwilligersorganisaties (51%);
  - de leeftijd van de leerlingen (41%).

Begeleiding van maatschappelijke stagiairs door vrijwilligers

Stichting Cardanus organiseert regelmatig evenementen waarbij enthousiaste vrijwilligers worden gekoppeld aan leerlingen die een maatschappelijke stage lopen en die vervolgens door hen worden begeleid. Het doel hiervan is de leerlingen enthousiast te maken voor het vrijwilligerswerk en om hen direct in contact te brengen met vrijwilligers. De inzet van vrijwilligers in de begeleiding voorkomt bovendien overbelasting bij de organisaties, aangezien de vaste medewerkers deze taak dan niet hoeven uit te voeren. Andere makelaars gaven aan vergelijkbare vormen van begeleiding te organiseren.

- Volgens de makelaars zijn de belangrijkste bedreigingen voor de maatschappelijke stage:
  - onvoldoende financiële middelen (58%);
  - onvoldoende stageplekken (27%);
  - de samenwerking met scholen (25%);
  - de verdere professionalisering/verzwaring van de maatschappelijke stage (20%).

Met name het ontbreken van voldoende financiële middelen wordt door veel makelaars als een bedreiging van het voortbestaan van de maatschappelijke stage gezien. De andere bedreigingen worden door (bijna) een kwart van de makelaars gesignaleerd.
- Makelaars constateren dat als scholen de stages zelf inhoud geven, de stageactiviteiten niet altijd aansluiten bij het karakter van vrijwilligerswerk. Het worden dan bijvoorbeeld schoolprojecten die aansluiten bij schoolvakken.
- Een knelpunt dat tijdens de groepsgesprekken veel wordt aangestipt zijn de (reële en verwachte) wijzigingen in het beleid ten aanzien van MaS en vrijwillige inzet. Makelaars vinden het daarom moeilijk om beleid voor de toekomst te formuleren.
- De meningen over het feit dat het aantal uren voor maatschappelijke stage vanaf schooljaar 2011-2012 is teruggebracht van 72 naar ten minste dertig uur lopen erg uiteen.

Sommige makelaars denken dat organisaties minder vaak bereid zijn om mee te werken als het maar om dertig uur gaat, omdat een maatschappelijke stage lastig te organiseren is en het op deze manier te weinig oplevert voor organisaties. De doelstelling om de stap naar vrijwilligerswerk te verkleinen, komt niet meer tot stand. Bovendien heeft men de indruk dat scholen ook minder aandacht besteden aan de stages. Andere makelaars menen dat de maatschappelijke stages door de reductie van het aantal uren naar dertig uur een minder grote belasting vormen voor organisaties en voor scholen en dat het aantal uren waarmee ooit begonnen is onrealistisch was.

Het gebrek aan continuïteit in het beleid wordt algemeen als een probleem gezien: scholen en organisaties zijn daardoor minder geneigd om een langetermijnplanning te maken.

Vrijwillige inzet

- Wat betreft vrijwillige inzet zegt bijna zestig procent van de makelaars problemen te ervaren bij het uitvoeren van hun taken. De drie meest genoemde knelpunten zijn:
  1. onvoldoende financiële middelen (56% van de makelaars die knelpunten ervaren);
  2. onvoldoende betaalde medewerkers (47%);
  3. te geringe bekendheid van de eigen organisatie (31%).

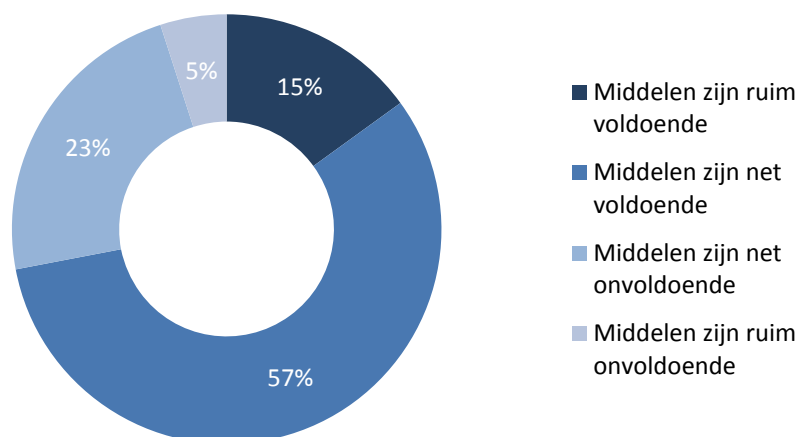
3.4.3 Financiering en toereikendheid van de financiële middelen

Maatschappelijke stage

- Van de makelaars die de vragenlijst hebben ingevuld, krijgt 94 procent een financiële ondersteuning voor de taken die men verricht in het kader van de maatschappelijke stage. 29 procent ontvangt hiervoor (ook) een bijdrage van de scholen.
- Bemiddeling wordt doorgaans niet apart gefinancierd, slechts een kwart van de makelaars noemt dit. In de meeste gevallen betekent dit dat de makelaar een budget krijgt dat specifiek bedoeld is voor bemiddeling. Resultaatfinanciering (bijvoorbeeld een bijdrage per geslaagde bemiddeling) komt in de praktijk weinig voor: vijf makelaars hebben dit genoemd.
- Drie kwart van de makelaars geeft aan dat de financiering voldoende is om de taken rond maatschappelijke stage uit te voeren; bijna een kwart stelt daarentegen dat de middelen net onvoldoende zijn om deze taken uit te voeren. Taken die in het gedrang komen zijn het werven van nieuwe stageplekken, het opbouwen van regionale samenwerkingsverbanden of netwerken en de begeleiding van de organisaties.
- Ruim een kwart van de makelaars geeft aan dat financiële middelen die ze ontvangen onvoldoende zijn om de taken rondom maatschappelijke stage te kunnen uitvoeren (zie figuur 3.4).

Figuur 3.4 De toereikendheid van financiële middelen voor de taken rondom maatschappelijke stage (n=93)

- Taken die het meest in het gedrang komen door het ontbreken van voldoende middelen zijn het werven van stageplekken en de activiteiten met betrekking tot de vrijwilliger van de toekomst.

Vrijwillige inzet

- In de vorige paragraaf is al opgemerkt dat het ontbreken van voldoende financiële middelen wordt gezien als het belangrijkste knelpunt bij de uitvoering van taken voor het vrijwilligerswerk.

3.5 Resultaten

3.5.1 De reikwijdte van het convenant

- In 2011 kent bijna drie kwart van de responderende makelaars het convenant.
- Verschillende makelaars merken op dat het convenant een impuls heeft gegeven aan maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk, maar dat het voor de dagelijkse praktijk vooral belangrijk is hoe er lokaal invulling aan wordt gegeven.

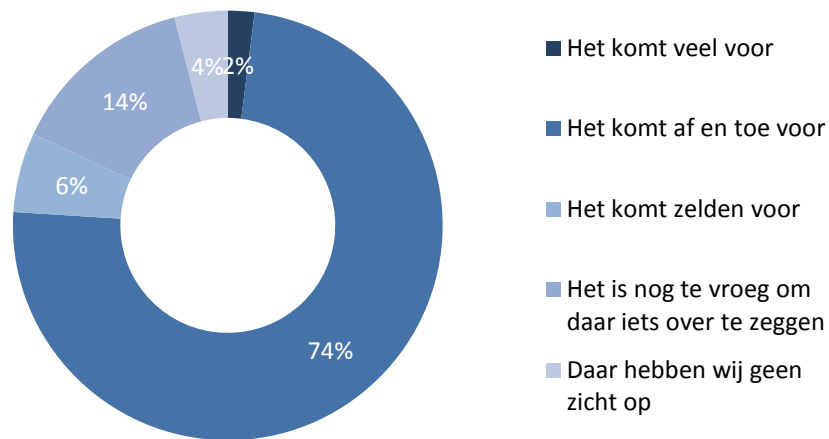
3.5.2 Het aantal bemiddelingen MaS

- Het aantal bemiddelingen varieert sterk tussen de makelaars, van vijf tot 2800 per jaar in 2010. Het gemiddelde ligt op bijna 570 bemiddelingen per makelaar per jaar. In totaal gaat het dan om bijna 42.000 leerlingen die door de responderende makelaars aan een maatschappelijke stageplek zijn geholpen.

3.5.3 Van maatschappelijke stage naar vrijwilligerswerk?

- De helft van de makelaars geeft aan dat zij aanvullende activiteiten verrichten om ervoor te zorgen dat de maatschappelijke stagiair ook daadwerkelijk de vrijwilliger van de toekomst is. De belangrijkste van deze activiteiten is te zorgen dat de organisaties goede taken bedenken, zodat de leerlingen een goed gevoel aan de stage overhouden.
- Twee derde van de makelaars meent dat een van de belangrijkste kansen van de maatschappelijke stage is dat de leerling zich in de toekomst als vrijwilliger zal inzetten (zie paragraaf 3.4.1).
- Volgens driekwart van de makelaars komt het af en toe voor dat de leerlingen na de maatschappelijke stage als vrijwilliger actief blijven bij de stagebiedende organisatie (zie figuur 3.5).

Figuur 3.5 Overstap van maatschappelijke stage naar vrijwilligerswerk (n=100)

- Net als de gemeenten geven ook de makelaars aan geen goed zicht te hebben op het aantal leerlingen dat als vrijwilliger in een organisatie actief blijft. Toch kunnen tijdens de groeps gesprekken verschillende makelaars voorbeelden noemen van leerlingen die overstappen.

3.5.4 Ontwikkelingen ten opzichte van de vorige meting

In de onderstaande tabel (tabel 3.8) zetten we een paar bevindingen naast elkaar, waarmee we in vogelvlucht een indruk geven van hoe het makelaarschap zich heeft ontwikkeld in de afgelopen twee jaar.

- Er zijn minder makelaars die op de hoogte zijn van het bestaan van het convenant. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er in 2011 vaker sprake is van 'staand' beleid van de gemeente (zie hoofdstuk 2) en dat het de huidige makelaars niet meer helemaal duidelijk is waarop dit beleid geënt is.
- De infrastructuur voor zowel maatschappelijke stage als vrijwilligerswerk

- wordt door meer makelaars goed genoemd.
- Het gemiddelde aantal bemiddelingen in 2011 ligt onder de respondenten van de 1-meting dubbel zo hoog als onder de respondenten van de 0-meting.
  - Het percentage makelaars dat knelpunten ervaart bij de uitvoering van de taken is min of meer gelijk gebleven of iets toegenomen. Mogelijk heeft dat te maken met de verwachting van veel makelaars dat er bezuinigd gaat worden.

Tabel 3.8 De ontwikkeling van het makelaarschap, 2009 versus 2011

	0-meting (2009)	1-meting (2011)
<i>Convenant</i>		
Op de hoogte van het bestaan van het convenant	88%	71%
<i>Maatschappelijke stage</i>		
Deelnemer pilot OCW	31%	36%
Infrastructuur MaS is goed	19%	27%
Ervaart knelpunten bij uitvoering van taken MaS	83%	81%
Aantal bemiddelingen (gemiddeld)	280	567
<i>Vrijwillige inzet</i>		
Infrastructuur vrijwilligerswerk is goed	32%	40%
Ervaart knelpunten bij uitvoering van taken vrijwilligerswerk	50%	58%

3.5.5 De toekomst

Tijdens de groepsgesprekken is uitvoerig stilgestaan bij de vraag hoe makelaars de toekomst van de maatschappelijke stage zien. De belangrijkste bevindingen zijn:

- Er is nog ontwikkelingspotentieel: makelaars, organisaties en gemeenten zoeken nog naar (nieuwe) mogelijkheden om verbindingen te leggen tussen maatschappelijke stage en vrijwillige inzet, nu en voor de toekomst. Die verbindingen kunnen betrekking hebben op de beleidsvorming, de inrichting van de makelaarsfunctie en op de uitvoering.
- Op uitvoeringsniveau lijkt voor veel makelaars centraal te staan dat er contact ontstaat tussen beide groepen: stagiairs en vrijwilligers. Dat scheelt in de belasting voor organisaties, geeft stagiairs een beter beeld van wat vrijwilligers doen en voorkomt dat vrijwilligers de stagiairs als concurrenten zien.
- Makelaars zijn enigszins sceptisch over de toekomst van de maatschappelijke stage als een en ander geheel aan de scholen zou worden overgelaten (bijvoorbeeld in het geval dat een gemeente bezuinigt op de makelaarsfunctie na afloop van het convenant). Zij beargumenteren dit door te wijzen op signalen dat MaS-gelden vaak bij schoolbesturen blijven hangen en niet voor het eigenlijke doel worden ingezet, een vaak te beperkte inzet van coördinatoren en een te 'schoolse' invulling van de

stages. Een makelaar over dit laatste: "... het woord 'stage' is een verkeerde naam die te schoolachtig klinkt en te weinig met de aard van het vrijwilligerswerk van doen heeft."

- Hoewel de gelden structureel zijn, wordt het MaS-beleid niet altijd gezien als 'staand beleid'. Het is een convenant, en wat gebeurt er als het convenant afloopt? De onzekerheid over de toekomst van de maatschappelijke stage leidt volgens makelaars tot een afwachtende houding bij een deel van de scholen. De onzekerheid over het MaS-beleid wordt, naar men zegt, versterkt door de recente reductie van het aantal stage-uren naar dertig. Makelaars die ingespeeld hadden op 108 uur hebben afspraken moeten herzien en organisaties waarmee afspraken bestonden, hebben zich teruggetrokken of dreigen daarmee. Duidelijkheid over het beleid kan tot een grotere effectiviteit van inspanningen leiden.

4 HET PERSPECTIEF VAN STAGEBIEDENDE ORGANISATIES

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de makelaarsfunctie voor de maatschappelijke stage en het vrijwilligerswerk vanuit het perspectief van de stagebiedende organisaties. De bevindingen zijn geënt op een vragenlijst die onder organisaties is uitgezet en door ruim 1000 organisaties is ingevuld, op twee groeps gesprekken met organisaties en een beperkt aantal interviews. Aan bod komen het gebruik van en de ondersteuning door makelaars (en andere partijen) die organisaties krijgen, de succesfactoren van de maatschappelijke stage en eventuele verbeterpunten bij de maatschappelijke stage, de inzet van vrijwilligers en het netwerk dat organisaties hebben binnen hun gemeente.

We beginnen het hoofdstuk met een korte terugblik op de resultaten uit de vorige meting (0-meting) en sluiten het hoofdstuk af met een beschrijving van de belangrijkste ontwikkelingen ten opzichte van de vorige meting. Vanaf de tweede paragraaf worden de resultaten van de 1-meting gepresenteerd.

4.1 Bevindingen uit de 0-meting

Maatschappelijke stage

Ten tijde van de 0-meting moesten de meeste organisaties de stap naar de inzet van maatschappelijke stagiairs nog maken. De voorlopers op dit gebied bevonden zich met name in de zorg en het (basis)onderwijs. In de sport was de maatschappelijke stagiair nog zeldzaam. Organisaties die nog niet met maatschappelijke stagiairs werkten, zagen met name knelpunten rond de begeleiding van leerlingen en het formuleren van geschikte taken.

Over het algemeen waren de betrokken organisaties in 2009 positief over de maatschappelijke stagiairs. Dat neemt niet weg dat een groot deel ook knelpunten ervoer. Het ging daarbij met name om een gebrek aan middelen, een gebrek aan begeleiding en moeite met het formuleren van geschikte taken/tijden voor de maatschappelijke stage. Uit de groeps gesprekken bleek dat organisaties het gevoel hadden dat ze 'vergeten' werden, andere betrokken partijen (scholen en gemeenten) ontvingen financiële middelen terwijl de organisaties, zonder dat er een vergoeding tegenover stond, meededen vanuit maatschappelijke betrokkenheid.

Organisaties meenden dat het convenant wel enige invloed had; zo was 35 procent van mening dat de ondersteuningsstructuur voor maatschappelijke stage in 2009 is verbeterd.

In 2009 werkte 37 procent van de organisaties die aan de enquête deelnamen met maatschappelijke stagiairs. Het merendeel van deze organisaties maakte bij de uitvoering van de maatschappelijke stage (nog) geen gebruik van

ondersteuning van derden. Hierbij deden zich grote verschillen voor tussen de sectoren. Zo maakte men in de sector sport bijvoorbeeld weinig gebruik van bemiddeling, maar juist weer wel van informatie en advies over de maatschappelijke stage. In de zorgsector daartegen had men juist weinig behoefte aan informatie en advies, maar zocht men hulp bij de bemiddeling van leerlingen.

Het meeste contact was er tussen organisaties en scholen. Zeventig procent van de organisaties sprak met scholen over de maatschappelijke stage.

De inzet van organisaties om de stagiair als vrijwilliger te behouden voor de organisatie was beperkt. Alleen in de sportsector werd hierop ingezet.

Vrijwillige inzet

De meerderheid van de organisaties kreeg in 2009 geen ondersteuning bij hun taken rondom het vrijwilligerswerk. Ze maakten weinig gebruik van informatie, advies of cursussen van derden en het werven van vrijwilligers deden de meeste organisaties via eigen middelen en kanalen.

Hierbij waren wel duidelijke verschillen per sector. De sectoren zorg, kunst en cultuur en natuur maakten vaker aanspraak op ondersteuners. Dit was meestal de vrijwilligerscentrale.

De bevroegde organisaties zagen nauwelijks een verbetering in de infrastructuur voor vrijwilligerswerk. Ook uit de groepsgesprekken bleek dat de invloed van het convenant op de ondersteuning voor vrijwilligerswerk nog beperkt was.

4.2 De inzet van maatschappelijke stagiairs en vrijwilligers

In de hieronder volgende paragrafen bespreken we de situatie tijdens de 1-meting die in 2011 is uitgevoerd.

Maatschappelijke stagiairs

- Van de 1050 organisaties die in 2011 hebben deelgenomen aan de enquête werken er vijfhonderd met maatschappelijke stagiairs.¹ Dit is bijna de helft van de responderende organisaties.
- De helft van de organisaties doet (nog) niets met maatschappelijke stage.
- Redenen die ze daarvoor opgeven, zijn dat er geen aanvragen voor maatschappelijke stage zijn, dat ze geen geschikt werk hebben voor maatschappelijke stagiairs of dat ze onvoldoende middelen hebben om de leerlingen de noodzakelijke begeleiding te bieden.
- In de sectoren zorg, natuur en milieu en onderwijs werkt men relatief vaak met maatschappelijke stagiairs (zie tabel 4.1). In de sport werken relatief weinig organisaties met maatschappelijke stagiairs.

---

¹ Voor de tabellen met cijfers en percentages verwijzen we naar het tabellenboek, onderdeel Organisaties. Dit is een aparte bijlage bij dit rapport.

Tabel 4.1 Percentage organisaties dat per sector werkt met maatschappelijke stagiairs

	Percentage
Natuur en milieu (n=36)	69%
Zorg en hulpverlening (n=202)	68%
Basisonderwijs (n=42)	64%
Kunst en cultuur (n=189)	48%
Sociaal-cultureel werk (n=196)	45%
Woningbouw (n=21)	38%
Sport en recreatie (n=324)	36%
Belangenbehartiging en emancipatie (n=14)	0%

- Hoewel niet elke organisatie met maatschappelijke stagiairs werkt, blijkt tijdens de groepsgesprekken dat het fenomeen algemeen bekend is onder de organisaties. De bekendheid met het begrip makelaars² en de rol die deze (kunnen) spelen is minder algemeen verspreid onder de organisaties.

Een organisatie leren kennen?

In een museum in Noord-Brabant wordt de maatschappelijke stage gebruikt om de leerlingen een indruk te geven van de verschillende werkzaamheden binnen een museum. De leerlingen lopen vijf dagen stage en lopen elke dag met een andere afdeling mee, waarbij ze kennismaken met de verschillende afdelingen door daar diverse klussen te doen. Het museum heeft hiervoor een programma gemaakt. Voor deze indeling is gekozen omdat vijf dagen te kort zijn om iemand echt in te werken op een activiteit. Het doel van de maatschappelijke stage is om de leerlingen kennis te laten maken met de verschillende taken die vrijwilligers in het museum doen en om te laten zien hoe leuk het is om vrijwilligerswerk in een museum te doen. Het museum heeft hier goede ervaringen mee en krijgt positieve reacties.

Vrijwillige inzet

- Vrijwel alle responderende organisaties (1031 van de 1050) werken met vrijwilligers. De gegevens over vrijwillige inzet hebben betrekking op deze groep respondenten.
- Onder de responderende organisaties zijn de sectoren sport en zorg het sterkst vertegenwoordigd.
- Bij de helft van de bevraagde organisaties bestaat ook de dagelijkse leiding uit vrijwilligers.
- Voor bijna negen procent geldt dat zowel vrijwilligers als beroepskrachten deel uitmaken van de dagelijkse leiding.
- Bij 41 procent van de organisaties is de dagelijkse leiding in handen van beroepskrachten. In de zorg en het basisonderwijs is dat met negentig procent in beide sectoren vaker het geval. In de sector sport bestaat de leiding bij slechts vijf procent van de organisaties louter uit beroepskrachten.

² Stagebiedende organisaties kennen de organisatie die de rol van makelaar vervult vaak wel, maar weten niet dat deze organisatie deze rol vervult.

- Bijna de helft van de organisaties heeft een vrijwilligerscoördinator (zie tabel 4.2). Dit is het vaakst het geval bij organisaties in de zorg, kunst en cultuur en natuur.

Tabel 4.2 Percentages organisaties per sector die een vrijwilligerscoördinator hebben aangesteld

	Percentage
Zorg (n=198)	80%
Natuur en milieu (n=36)	67%
Kunst en cultuur (n=182)	53%
Sport (n=323)	33%
Basisonderwijs (n=40)	23%
Woningbouw (16)	19%
Belangenbehartiging (n=14)	14%

4.3 De werving van maatschappelijke stagiairs en vrijwilligers

4.3.1 Zelf doen versus het gebruik van ondersteuning

Maatschappelijke stagiairs

Bij maatschappelijke stage kunnen de organisaties te maken hebben met vier partijen: de makelaars, de gemeente, de scholen en de leerlingen die maatschappelijke stage lopen. Wanneer de organisaties ondersteuning zoeken ten behoeve van maatschappelijke stage, dan zijn de makelaars en de scholen de meest voor de hand liggende partijen.

- Het initiatief voor het lopen van een maatschappelijke stage bij de betreffende organisatie komt meestal van de leerling zelf (54%) en daarnaast van de school (12%) of de makelaar (12%). Tien procent van de organisaties geeft aan dat ze zelf het initiatief nemen. Vooral binnen de sportsector zeggen veel organisaties (70%) dat leerlingen zich zelf melden voor een maatschappelijke stage.
- In totaal krijgt 61 procent van de organisaties enige vorm van ondersteuning door derden. Het kan gaan om bemiddeling of ondersteuning in de vorm van advies of informatie.

Vrijwillige inzet

- Het merendeel van de organisaties (64%) wordt niet ondersteund bij de uitvoering van taken op het gebied van vrijwilligerswerk.
- Bij de werving van vrijwilligers wordt relatief veel gebruikgemaakt van eigen middelen en kanalen. Veruit de meeste organisaties werven hun vrijwilligers via via of door het persoonlijk aanspreken van potentiële vrijwilligers. Ruim een kwart van de organisaties maakt gebruik van een vacaturebank voor vrijwilligers.

- Een minderheid (36%) maakt wel gebruik van ondersteuning. De meeste ondersteuning ontvangen deze organisaties van de vrijwilligerscentrale (73%).
De vrijwilligerscentrale wordt vooral gebruikt voor de werving van vrijwilligers en het verkrijgen van informatie. Van advies en cursussen van de vrijwilligerscentrale maakt ongeveer een kwart van de organisaties gebruik.
- Uit de groepsgesprekken en interviews komen verschillende rollen die de makelaars kunnen vervullen ter sprake: werving (vacaturebank) en selectie (als de organisatie zichzelf daartoe minder in staat acht), advies en training, en nazorg (bijvoorbeeld als vrijwilligerswerk een element is in een re-integratietraject). Veel organisaties werken, zoals ook uit de enquête blijkt, vooral met vrijwilligers die zich zelf aanmelden.
- Het gebruik van ondersteuning verschilt sterk per sector (zie tabel 4.3). De sportorganisaties vragen nauwelijks ondersteuning, terwijl daar in de zorgsector wel veel gebruik van wordt gemaakt.

Tabel 4.3 Gebruik van ondersteuning

	Percentage
Zorg (n=198)	67%
Natuur en milieu (n=36)	47%
Kunst en cultuur (n=183)	39%
Belangenbehartiging (n=14)	29%
Sport (n=324)	17%
Basisonderwijs (n=40)	18%
Woningbouw (n=17)	6%

- De kwaliteit van de ondersteuning wordt als goed beoordeeld: driekwart van de organisaties die te maken hebben met een makelaar, is tevreden over de ondersteuning die wordt ontvangen van de vrijwilligerscentrale. Bijna niemand is ontevreden.

4.3.2 De samenwerking met makelaars ten behoeve van maatschappelijke stages

Makelaars kunnen betrokken zijn bij de bemiddeling van leerlingen naar de een maatschappelijke stageplek en bij de ondersteuning van de organisatie tijdens de stages.

- Bijna vijftig procent van de organisaties maakt gebruik van ondersteuning bij de bemiddeling of werving van maatschappelijke stagiairs.
- Met name de sectoren zorg (57%) en kunst (64%) maken gebruik van bemiddeling door derden. In de sector sport (32%) gebeurt dit veel minder vaak.
- De ondersteuning wordt veelal geboden door de vrijwilligerscentrale of door de stagecoördinator van de school, die optreedt als makelaar (zie tabel 4.4).

Tabel 4.4 Ondersteuners bij bemiddeling (n=241)

	Percentage
Vrijwilligerscentrale	52%
Stagecoördinatoren op school	46%
Lokale vacaturebank	25%
Stichting Welzijn	16%
Onafhankelijk (commercieel) bemiddelingsbureau/makelaar	5%
Ambtenaren van de gemeente	4%
Steunpunt Mantelzorg	0%
Sportservicecentrum	0%
Anders	24%

- De organisaties die géén gebruik maken van derden noemen daarvoor met name de volgende redenen:
  - het aanbod van stagiairs via andere kanalen is voldoende (64%);
  - men heeft er nooit aan gedacht om maatschappelijke stagiairs aan te nemen (17%);
  - het kost veel tijd (8%).
- Bijna een derde van de organisaties maakt gebruik van andere ondersteuning dan bemiddeling door organisaties als de vrijwilligerscentrale of Stichting Welzijn, organisaties die doorgaans de rol van makelaar vervullen. De ondersteuning die deze organisaties ontvangen, is vaak ondersteuning in de vorm van informatie of advies. Over het algemeen zijn organisaties tevreden over de ondersteuning. Hierbij zijn geen significante verschillen zichtbaar naar sector.
- Het contact met de organisaties over een plaats waar de leerling een maatschappelijke stage kan vervullen, kan dus worden gelegd door de leerling zelf, door de school van de leerling of door de makelaar. Uit de groepsgesprekken en interviews blijkt dat in verschillende regio's deze bemiddeling volledig is belegd bij de makelaar. Dit heeft als voordeel voor de organisaties dat zij niet zelf elk verzoek van de leerlingen hoeven af te handelen.
- De wijze waarop de makelaars de ondersteuning aan de organisaties invullen en de mate waarin ze deze aanbieden (passief of actief), kan sterk uiteenlopen. Dit is afhankelijk van de wijze waarop de gemeente de makelaarsfunctie heeft vormgegeven, of er regionale afspraken zijn (bijvoorbeeld vastgelegd in een regionaal convenant) en van de daadkracht van degene die de makelaarsfunctie vervult.
- Ook in de opstelling van de makelaars in hoe zij organisaties benaderen, zijn verschillen: enerzijds zijn er organisaties die aangeven dat ze actief zijn benaderd, anderzijds zijn er organisaties die nog nooit iets van de makelaar hebben gehoord. Het is niet duidelijk of alle sectoren bij de makelaars in beeld zijn.
- In algemene zin werd opgemerkt dat de makelaar een belangrijke rol kan spelen bij de netwerkvorming.

- Zoals eerder aangegeven, bleek uit de enquête dat ongeveer de helft van de organisaties die met maatschappelijke stagiaires werken, gebruikmaakt van makelaars. Geconfronteerd met deze percentages werd tijdens een van de groepsgesprekken opgemerkt dat dit toch wat tegenviel: de rol van de makelaar zou groter moeten zijn, zeker wanneer het gaat om het meedenken met organisaties over de wijze waarop de MaS-leerlingen kunnen worden ingezet.

4.3.3 De samenwerking met andere partijen ten behoeve van maatschappelijke stage

- De meeste contacten zijn er met scholen. Bijna zestig procent van de organisaties heeft daarmee contact. Dit contact is goed (48%) of voldoende (32%).
- Ruim twintig procent van de organisaties werkt in het kader van de maatschappelijke stage samen met de gemeente. Deze samenwerking wordt meestal beoordeeld als goed (50%) of voldoende (32%).
- Tijdens de groepsgesprekken en de interviews wijzen de organisaties erop dat er grote verschillen zijn tussen de scholen. Er zijn scholen waarmee geen enkel contact is, terwijl andere scholen een stagecoördinator hebben aangesteld die contacten onderhoudt met de organisaties (met name over plaatsing van de leerlingen). De behoefte vanuit de scholen aan terugkoppeling met de organisaties over het verloop van de maatschappelijke stage lijkt eerder uitzondering dan regel.
- Wat betreft de samenwerking met de gemeenten bevestigt de informatie uit de gesprekken het beeld uit de enquête: er wordt weinig samengewerkt met de gemeente. Hierbij spelen volgens de organisaties bezuinigingen een rol; de indruk is dat gemeenten maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk weliswaar belangrijk vinden, maar dat het niet te veel mag kosten. Hierbij kan worden opgemerkt dat in de praktijk veel gemeenten, in aansluiting bij het convenant, de makelaarsfunctie bij een vrijwilligerscentrale beleggen en dat het daarom ook niet verwonderlijk is dat het contact met de gemeenten minder intensief is.
- Er zijn verschillende andere organisaties waarmee wordt samengewerkt. Meestal betreft het koepelorganisaties (bijvoorbeeld sportfederaties) die de organisaties bijstaan met advies over de aanpak en invulling van maatschappelijke stage.

4.3.4 Contact met de gemeente ten behoeve van vrijwillige inzet

- Voor 32 procent van de organisaties geldt dat zij contact hebben met de gemeente. Dit gaat meestal over verzekeringen voor vrijwilligers en over subsidies (zie tabel 4.5). Daarnaast is er contact over het vrijwilligerswerkbeleid van de gemeente, de werving van vrijwilligers en de promotie van vrijwilligerswerk.

Tabel 4.5 Thema's waarover de organisaties contact hebben met de gemeente (n=331)

	Percentage
Over subsidies/financiële zaken	56%
Over de verzekering van vrijwilligers	50%
Over het vrijwilligerswerkbeleid van de gemeente	43%
Over de werving van vrijwilligers	33%
Over promotie van vrijwilligerswerk in de gemeente	28%
Over knelpunten rond de inzet van vrijwilligers	25%
Over de ondersteuning door derden (bijvoorbeeld vrijwilligerscentrale)	21%
Andere onderwerpen	12%

- Ook hier zijn verschillen waarneembaar tussen de sectoren. In de zorg heeft veertig procent van de organisaties contact met gemeenten, in de sport ongeveer dertig procent en in de kunst en cultuur ongeveer een kwart.
In de sector zorg speelt het thema promotie van vrijwilligerswerk een sterkere rol dan in de andere sectoren. Bij de sectoren sport en sociaal-cultureel gaan de contacten met de gemeente meer dan in andere sectoren over subsidies en financiële zaken.

4.4 Succesfactoren en aandachtspunten

4.4.1 Maatschappelijke stage

Wat maakt de maatschappelijke stage volgens de organisaties nu tot een succes en op welke wijze kan het eventueel verbeterd worden?

Succesfactoren

- Veruit de meeste organisaties typeren de ervaringen met de maatschappelijke stage 'in het algemeen' als positief of overwegend positief (77%).
- Ruim negentig procent van de organisaties zegt daarbij specifiek positieve ervaringen te hebben met maatschappelijke stagiaires zelf:
  - jongeren worden gedurende de maatschappelijke stage steeds enthousiaster (71%);
  - scholieren brengen frisse/nieuwe ideeën mee (39%);
  - jongeren blijven na de stageperiode werkzaam als vrijwilliger (18%).

Ongewone contacten?

Een belangrijk effect van de maatschappelijke stage is dat er contacten ontstaan tussen groepen die elkaar anders zelden ontmoeten. Door een stage in de geestelijke gezondheidszorg komen leerlingen bijvoorbeeld in aanraking met mensen met beperkingen. Door te werken in de zorg ontmoeten de leerlingen ouderen. Hierdoor ontstaat er meer wederzijds begrip en wordt de verdraagzaamheid tussen jongeren en ouderen bijvoorbeeld groter. Een medewerker van een buurtvereniging vertelde hoe ze zag dat een oudere vrouw tijdens een wandeling aanschoof bij een groepje jongeren die deze vrouw had ontmoet tijdens de maatschappelijke stage. Door de maatschappelijke stage zien leerlingen dus vaker 'een andere wereld'.

Aandachtspunten

- Een organisatie kan zowel positieve als negatieve ervaringen hebben met maatschappelijke stagiairs. Een kwart van de organisaties heeft negatieve ervaringen of praktische problemen ondervonden met maatschappelijke stagiairs of verwacht deze tegen te komen. Deze negatieve ervaringen kunnen voorkomen naast positieve ervaringen. De belangrijkste problemen die deze organisaties op dit moment hebben, zijn:
  - problemen met het vinden van geschikte tijden (55%);
  - onvoldoende motivatie van scholieren (48%);
  - onvoldoende personeel om stagiairs te begeleiden (47%);
  - problemen met het formuleren van geschikte klussen (39%);
  - onvoldoende financiële middelen (30%);
  - de maatschappelijke stage is te kort (25%).
- In de sport heeft ongeveer veertien procent van de organisaties slechte ervaringen met maatschappelijke stage (zie tabel 4.6). In de zorg is dit 41 procent. De sector zorg heeft vaker leerlingen die maatschappelijke stage lopen en daarbij gaat het bovendien om grotere aantallen leerlingen.

Tabel 4.6 Organisaties met slechte ervaringen naar sector

	Percentage
Zorg (n=138)	41%
Kunst en cultuur (n=91)	23%
Sociaal-cultureel werk (n=89)	23%
Sport (n=116)	14%

- Tijdens de groepsgesprekken is opgemerkt dat de scholen zelf mogen bepalen hoe de maatschappelijke stage wordt ingevuld en dat er daarom grote verschillen optreden. Door verschillende organisaties werd dit als een probleem opgevat.
- Leerlingen die maatschappelijke stage lopen bij een sportvereniging zijn vaak al als vrijwilliger actief bij deze vereniging. Dit kan verklaren waarom er binnen deze sector minder negatieve ervaringen met maatschappelijke stagiairs zijn.

De toereikendheid van de financiële middelen

- Tijdens de groepsgesprekken werd duidelijk dat organisaties zelden een vergoeding ontvangen voor hun rol bij de invulling van maatschappelijke stage. Een uitzondering was een organisatie in Tilburg die voor elke leerling die stage bij haar organisatie liep 35 euro ontving van de scholen. Dit is vastgelegd in een regionaal convenant tussen gemeente (Tilburg), makelaar (Contour) en de scholen voor voortgezet onderwijs in deze gemeente.³
- Het vormgeven van de maatschappelijke stage en vooral het begeleiden van leerlingen tijdens de stage kost een organisatie inzet en tijd van het personeel. Verschillende organisaties gaven aan dat het steekt dat ze daarvoor niet worden gecompenseerd, terwijl de scholen wel een bijdrage per leerling ontvangen en de inspanningen van de scholen niet altijd zichtbaar zijn voor de organisaties.
- Redenen waarom organisaties desondanks meewerken aan maatschappelijke stage, zijn:
  - het contact dat er in de MaS wordt gelegd tussen jeugd en volwassenen;
  - het vergroten van de bekendheid van vrijwilligerswerk;
  - het vergroten van de bekendheid met het werk in de sector (speelt met name in de zorg).

4.4.2 Aandachtspunten bij vrijwillige inzet

Het volgen van maatschappelijke stage moet uiteindelijk een positief effect hebben op de bereidheid om vrijwilligerswerk te gaan doen. Of dit effect bereikt wordt en op welke termijn is nog niet duidelijk, maar een feit is dat een deel van de organisaties op dit moment al problemen ondervindt in het aantrekken van voldoende vrijwilligers.

- Voor een krappe meerderheid (52%) van de organisaties geldt dat zij geen knelpunten ervaren. De organisaties die wel knelpunten ervaren, ondervinden met name problemen bij de werving van vrijwilligers. Ruim driekwart van hen heeft moeite om voldoende vrijwilligers te vinden.
- Met name in de sport ervaren organisaties knelpunten. Bijna 64 procent van deze organisaties geeft dit aan. Voor 85 procent van deze organisaties gaat het om een tekort aan vrijwilligers.
- Uit de groepsgesprekken en interviews kwam naar voren dat het vooral lastig is om vrijwilligers te vinden voor bestuursfuncties.
- Organisaties die actief zijn binnen een kleine gemeenschap ondervinden zelden problemen bij de werving van vrijwilligers. De betrokkenheid in het dorp bij de organisatie is vaak groot en wanneer men vrijwilligers zoekt, worden de kandidaten direct benaderd.
- Een probleem dat verschillende organisaties signaleren, is het gebrek aan nazorg door de makelaar. Hoewel dat lang niet voor alle vrijwilligers geldt,

---

³ Voor zover we kunnen nagaan is dit slechts in enkele convenanten vastgelegd.

komt het geregeld voor dat vrijwilligers dit werk aangaan binnen een re-integratietraject. De kennis om deze mensen adequaat te begeleiden ontbreekt vaak binnen de organisatie, zeker wanneer deze voornamelijk draait op vrijwilligers. Organisaties zien hierin een taak voor de makelaar.

4.5 Resultaten

4.5.1 De reikwijdte van het convenant

Het convenant voor de invoering van maatschappelijke stage en de ondersteuning van het vrijwilligerswerk is bij organisaties niet breed bekend. Ongeveer twee op de drie organisaties is niet bekend met het convenant makelaarsfunctie vrijwilligerswerk en maatschappelijke stage. Op zich is dat niet zo vreemd, omdat organisaties in het convenant niet rechtstreeks worden aangesproken en ze er in principe ook geen middelen uit kunnen betrekken.

De effecten van het convenant kan men natuurlijk wel ervaren.

- Van alle organisaties die zijn bevroegd, vindt dertig procent dat de infrastructuur voor vrijwilligerswerk in het afgelopen jaar is verbeterd. Het gaat dan met name om betere informatievoorziening en meer promotieactiviteiten rondom vrijwilligerswerk.
- 43 procent van de organisaties is van mening dat de ondersteuningsstructuur voor maatschappelijke stage de afgelopen jaren is verbeterd. Het gaat daarbij met name om een intensivering van de informatievoorziening (76%) en intensivering van promotieactiviteiten (32%).
- In de groepsgesprekken merkt men op dat de invulling die de gemeente geeft aan vrijwilligerswerk en de rol van de makelaar daarbij van gemeente tot gemeente verschilt. De indruk is dat het vrijwilligerswerk weer wat minder aandacht krijgt dan een paar jaar geleden toen het convenant net was afgesloten. Wel zien verschillende organisaties meer samenwerking tussen gemeenten in een regio.

4.5.2 De opbrengsten met betrekking tot de maatschappelijke stage

Aantal bemiddelingen

- Bijna de helft van de organisaties heeft nog niet gewerkt met maatschappelijke stagiairs.
- Bij de helft van de organisaties die wel met maatschappelijke stagiairs hebben gewerkt, hebben minder dan vijf stagiairs stage gelopen. Er is een aantal organisaties waar meer dan driehonderd stagiairs actief zijn geweest.⁴

---

⁴ In een aantal gevallen is de vragenlijst door een landelijk coördinator van een organisatie ingevuld, wat het gemiddelde aantal MaS-leerlingen behoorlijk omhoog trekt.

- Tussen de sectoren zien we verschillen in het gemiddelde aantal maatschappelijke stagiairs. Om ons tot de grootste respondentgroepen te beperken: in de sector zorg en hulpverlening ligt het gemiddelde aantal op 21 stagiairs in 2010, in de sectoren sociaal-cultureel werk, kunst en cultuur en sport en recreatie respectievelijk op gemiddeld tien, negen en acht stagiairs.
- Van de organisaties met maatschappelijke stagiairs denkt 91 procent ook in de toekomst leerlingen te kunnen plaatsen. Slechts twee procent denkt van niet en zeven procent weet nog niet zeker of ze ook in de toekomst ruimte hebben voor maatschappelijke stagiairs.

Het bereik

- Onder de 48 procent van de organisaties die al met maatschappelijke stagiairs werkt, zijn grote verschillen per sector. Van de zorgorganisaties werkt 68 procent met maatschappelijke stagiairs en van de sportorganisaties 36 procent.
- Ongeveer vijftig procent van de organisaties maakt gebruik van ondersteuning bij bemiddeling.
- Ongeveer dertig procent maakt gebruik van andere vormen van ondersteuning.
- In totaal maakt ruim zestig procent van de organisaties gebruik van enige vorm van ondersteuning.

4.5.3 Van maatschappelijke stage naar vrijwillige inzet?

- Een kwart van de organisaties onderneemt specifieke activiteiten om de stagiair te behouden voor de organisatie. Dit houdt meestal in dat de stagiair wordt benaderd voor het reguliere vrijwilligerswerk (56%) en/of voor vrijwilligerstaken (25%) en dat er regelmatig informatie wordt verstuurd over de organisatie (20%).
- Met name in de sportsector zijn organisaties actief om jongeren te behouden. Van de sportorganisaties zegt ruim 45 procent dat ze proberen jongeren te behouden als vrijwilliger voor de organisatie. Van de zorgorganisaties is dit krap twintig procent.
- Zoals in de vorige paragraaf al is opgemerkt, heeft achttien procent van de organisaties de ervaring dat jongeren na de stageperiode daadwerkelijk als vrijwilliger werkzaam blijven.
- Ook tijdens de groepsgesprekken en de interviews vertellen verschillende organisaties dat de leerlingen na hun maatschappelijke stage als vrijwilliger actief blijven in de organisatie. Het gaat volgens de betrokkenen echter om een relatief kleine groep leerlingen. De sectoren waarin dit gebeurt, zijn bijvoorbeeld sport en recreatie en buurtwerk.

- Het komt regelmatig voor dat leerlingen die al als vrijwilliger voor een organisatie actief zijn met dit vrijwilligerswerk hun maatschappelijke stage vervullen.
- Binnen de sectoren zorg en welzijn hoopt men niet alleen de interesse van de leerlingen te wekken voor vrijwilligerswerk, maar ook voor het betaalde werk in deze sectoren. Ze zien de leerling ook als potentiële medewerker van de toekomst.

Blokstage of lintstage?

Verschillende zorginstellingen werken met blokstages en lintstages. Bij een blokstage worden de leerlingen gedurende een aantal dagen ingezet voor één bepaalde activiteit. Een lintstage bestaat daarentegen uit verschillende activiteiten; leerlingen doen klussen voor verschillende afdelingen.

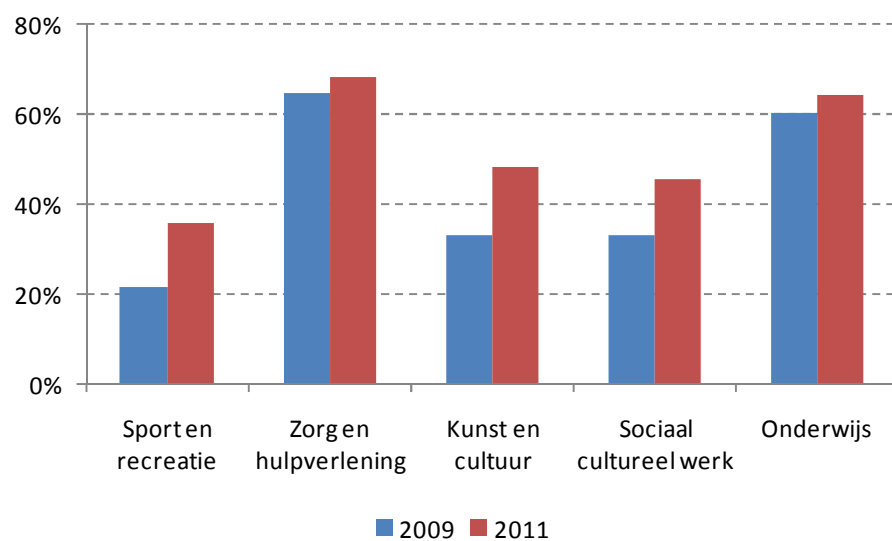
Vooral zorginstellingen maken gebruik van lintstages. Op deze manier zien de leerlingen dat ze door te werken in de zorg mensen kunnen helpen. Voor deze sector is een bijkomend doel van de maatschappelijke stage de leerlingen enthousiast te maken voor een opleiding en loopbaan in de zorg. Het is ook een belangrijke reden waarom deze organisaties enthousiast zijn over de maatschappelijke stage.

4.5.4 Ontwikkelingen ten opzichte van de vorige meting

Maatschappelijke stage

- Tussen 2009 en 2011 is het aantal organisaties dat met maatschappelijke stagiairs werkt toegenomen (zie figuur 4.1). Dit geldt voor de sectoren sport, kunst en cultuur en sociaal-cultureel werk, die tijdens de vorige meting wat achterbleven.

Figuur 4.1 Percentage organisaties in de vijf grootste sectoren dat werkt met maatschappelijke stagiairs (2009 en 2011)

- Het percentage organisaties dat gebruikmaakt van enige vorm van ondersteuning bij de maatschappelijke stage is iets toegenomen, van 56 procent in 2009 tot 61 procent in 2011.
- In vergelijking met de vorige meting is de houding van organisaties tegenover maatschappelijke stage in het algemeen vaker positief: in 2009 typeerde zeventig procent van de organisaties de ervaringen met de maatschappelijke stage als positief of overwegend positief, in 2011 is dat percentage gestegen tot 77 procent. Tegelijkertijd is het aantal organisaties dat knelpunten noemt afgenomen (een kwart in 2011 tegenover een derde in 2009).

Vrijwillige inzet

- Anders dan bij maatschappelijke stage wijken ten aanzien van vrijwilligerswerk de bevindingen uit de huidige meting onder organisaties weinig af van de eerdere bevindingen uit de 0-meting. Er is geen sprake van een duidelijke positieve of negatieve trend.

4.5.5 De toekomst

- Bijna dertig procent van de organisaties zonder maatschappelijke stagiairs ziet nog wel mogelijkheden voor het plaatsen van stagiairs. De overgrote meerderheid (93%) hiervan kan deze stagiairs ook op relatief korte termijn (binnen een jaar) plaatsen. Een deel (42%) van de groep die mogelijkheden ziet, heeft ook al contact met anderen over het plaatsen van stagiairs. Dit contact is meestal met scholen of de vrijwilligerscentrale.
- Er is een aanzienlijke groep die zeker weet ook in de toekomst geen maatschappelijke stagiairs te willen plaatsen. Dit gaat om ongeveer 42 procent van de organisaties die nog niet met stagiairs werken. Als we dit vertalen naar alle organisaties die hebben deelgenomen aan de enquête, dan betekent dit dat bijna één op de vijf organisaties verwacht niet met maatschappelijke stagiairs te gaan werken.
De belangrijkste bezwaren zijn dat er onvoldoende mogelijkheden zijn voor begeleiding en dat er geen geschikte taken zijn. Daarnaast wordt genoemd dat de taken te specifiek zijn voor scholieren en dat men al voldoende gewone vrijwilligers heeft.
- Uit het bovenstaande kunnen we opmaken dat een derde van de organisaties nog geen maatschappelijke stagiairs inzet maar daartoe over het algemeen wel bereid is.
Relatief veel organisaties weten nog niet of er maatschappelijke stagiairs kunnen worden geplaatst. Ook deze groep kan worden benaderd, waarbij eventuele knelpunten voor de organisaties zo veel mogelijk moeten worden weggenomen. Deze knelpunten zijn de middelen om scholieren te begeleiden en het formuleren van geschikte taken.
- Onder voorwaarden is het plaatsingspotentieel voor maatschappelijke stage dus nog aanzienlijk groter dan het huidige aantal plaatsingen.

- Over het effect van maatschappelijke stage op de toekomstige bereidheid om vrijwilligerswerk te doen, valt op basis van dit onderzoek niets te zeggen. Evenmin over de vragen of dit effect per sector zal verschillen en of het samenhangt met de kwaliteit van de stage die men gelopen heeft.

5 BEVINDINGEN EN CONCLUSIES

5.1 De aanloop

5.1.1 Het convenant

In december 2007 is een convenant getekend tussen de ministeries van OCW en VWS, en de VNG 'inzake de verdere ontwikkeling van een makelaarsfunctie ten behoeve van maatschappelijke stage en de stimulering van vrijwilligerswerk'. Gemeenten werden met het convenant aangesproken op hun verantwoordelijkheid en eigen initiatief om de makelaarsfunctie op te zetten en te faciliteren. De bedoeling is dat jaarlijks ongeveer 200.000 leerlingen van het voortgezet onderwijs (vo) een maatschappelijke stage kunnen gaan lopen. Gemeenten moeten dit beleid ondersteunen door, in de woorden van het convenant, 'een effectieve lokale of regionale bemiddelingsstructuur voor vrijwilligerswerk, mede gericht op de ontwikkeling van de maatschappelijke stage, tot stand te brengen'.

De door ons uitgevoerde evaluatie, waarover in de voorgaande hoofdstukken is gerapporteerd, had betrekking op de lokale en regionale bemiddelingsstructuur. De functie van deze structuur was niet alleen om een bijdrage te leveren aan het welslagen van de ambitie om jaarlijks leerlingen in het vo aan een stageplaats te helpen, maar ook om een verbinding te leggen tussen de maatschappelijke stage en het vrijwilligerswerk. De hiervoor beschikbare financiële ondersteuning is ongeoormerkt toegevoegd aan het gemeentefonds.

5.1.2 De start

Het oppakken van de afspraken in het convenant heeft invloed gehad op de infrastructuur rond vrijwillige inzet. In vrijwel elke gemeente waar al makelaars (vrijwilligerscentrales, vrijwilligerssteunpunten) actief waren, zijn deze zich (ook) op de maatschappelijke stage gaan richten. Daarbij stuitten zij aanvankelijk op belemmerende omstandigheden. Op de eerste plaats kon begin 2009¹ vastgesteld worden dat hun nieuwe rol niet altijd even vanzelfsprekend was voor alle partijen. Scholen vonden de inzet van gemeentelijke makelaars niet altijd nodig en ontwikkelden hun eigen netwerken. Ook aan de 'afzetkant', bij de vrijwilligersorganisaties, was de rol van de makelaar niet bij voorbaat duidelijk. De vrijwilligers- en stagebiedende organisaties zijn slechts gedeeltelijk overlappende deelverzamelingen en het bestaande netwerk van de makelaars kon dus niet altijd één op één worden ingezet voor de maatschappelijke stage. Daarnaast werden, zoals in het convenant ook beoogd,

---

¹ Begin 2009 is een 0-meting verricht die betrekking had op de situatie in 2008; de vervolgmeting, die begin 2011 is uitgevoerd, betrof de situatie in 2010.

door scholen en leerlingen ook rechtstreekse contacten gelegd met stage-biedende organisaties, zonder tussenkomst van de makelaars.

Hoewel de helft van alle gemeenten aangaf dat het convenant een impuls heeft gegeven aan de aandacht voor de makelaarsfunctie bij de maatschappelijke stage, kwamen zij soms langzaam op gang in het formuleren en het oppakken van hun eigen rol. Ten tijde van de eerste meting (2009) was een visie of een uitgewerkt beleid vaak nog niet ontwikkeld en financiële middelen waren nog niet of onvoldoende gereserveerd voor de convenantdoelen. Verder heerste er onduidelijkheid over de vraag welke gemeentelijke afdeling verantwoordelijk was voor het beleid.

Nieuw beleid, nieuwe taken, een nieuw speelveld en nieuwe spelers: dit zijn allemaal redenen waarom begin 2009, ongeveer een jaar na de tekening van het convenant, werd vastgesteld dat de uitvoering van het convenant veelal nog in een fase van verkenning en planning/beleidsvorming verkeerde, en dat het uitvoeringsproces vaak nog in de kinderschoenen stond. Deze constatering gold feitelijk voor alle partijen. Uitzonderingen waren vooral daar te vinden waar al vóór het convenant gewerkt werd met de maatschappelijke stage.

5.2 De opbrengst van het convenant

De overeenkomst tussen de VNG en de beide ministeries is in feite de vastlegging van een experimenteer- en implementatiefase geweest voor wat vanaf 2011 staand beleid moet zijn. Althans, voor wat betreft de maatschappelijke stage, want het stimuleren van vrijwillige inzet is al langer regulier beleid. De Rijksoverheid heeft voor de maatschappelijke stage alleen de algemene kaders en de middelen voor beleidsuitvoering willen geven. De invulling van het beleid is overgelaten aan de lokale en regionale partijen die handelen naar lokale en regionale omstandigheden. Dit heeft zowel consequenties voor het proces als voor het resultaat gehad.

5.2.1 Het ontwikkel- en implementatieproces

Voor het proces van invoering, invulling en uitvoering van de makelaarsfunctie zijn algemene kaders gegeven en is veel ruimte gelaten voor de eigen rol/inbreng van partijen. De positieve kant van deze beleidsvrijheid is dat de infrastructuren die tot stand zijn gekomen goed aansluiten bij lokale en regionale omstandigheden. Voorbeelden daarvan zijn intergemeentelijke samenwerkingsverbanden om schaalvoordelen te benutten of om rekening te houden met het herkomstgebied van scholieren, of juist het ontstaan van een gescheiden infrastructuur binnen een gemeente naar schooltype (openbaar/bijzonder).

Naar aanleiding van ons eerste onderzoek naar de ontwikkeling van de makelaarsfunctie is echter ook vastgesteld dat die beleidsvrijheid tot een zekere mate van inefficiëntie leidde: regelmatig is een wiel uitgevonden dat elders al draaide, terwijl men tegelijkertijd te weinig kennis kan nemen van interessante aanpakken elders. Desondanks meent ongeveer drie jaar na het in werking treden van het convenant drie kwart van de makelaars dat de infrastructuur rondom de ondersteuning en bemiddeling van maatschappelijke stage binnen het eigen werkgebied voldoende of goed is.

Over de infrastructuur rond vrijwillige inzet is het oordeel van de makelaars nog gunstiger. Deze infrastructuur is echter al langer in ontwikkeling. Gemeenten zijn minder overtuigd van de toereikendheid van de huidige infrastructuur: slechts veertig procent van de gemeenten vindt dat met de huidige infrastructuur in het schooljaar 2011-2012 de stagebehoefte voor al hun vo-leerlingen opgevangen kan worden.

Het maatschappelijke stage- en vrijwilligersbeleid is nog niet overal volledig tot ontwikkeling gekomen. Bijna een op de vijf gemeenten heeft nog geen maatschappelijke stagebeleid ontwikkeld en gaat daar op zijn best in 2011 een start mee maken. Daarbij gaat het vooral om de kleinere gemeenten. Ruim één op de tien gemeenten is pas vanaf 2010 begonnen met het opzetten van beleid op een of beide beleidsterreinen. Ongeveer een op de vijf makelaars vindt dat ten tijde van de 1-meting begin 2011, de ondersteunings- en bemiddelingsinfrastructuur voor maatschappelijke stage dan ook nog onvoldoende is.

Geconcludeerd kan worden dat in 2011 in ongeveer drie kwart van de gemeenten een voldoende of goede infrastructuur bestaat voor maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk en dat het tot ontwikkeling (laten) komen van een bemiddelings- en ondersteuningsinfrastructuur soms een wat langere adem vergt dan de looptijd van het convenant.

5.2.2 De makelaarsfunctie

Meijs stelt in zijn rapportage over de invoering van de maatschappelijke stage dat in 2009 slechts 38 procent van de scholen samenwerkt met stagemakelaars; andere samenwerkingsrelaties komen veel meer voor, vooral rechtstreekse met stagebiedende organisaties. Daarbij wordt wel aangegeven dat de functie nog in ontwikkeling is. Die ontwikkeling houdt nauw verband met de totstandkoming van gemeentelijk beleid aangaande maatschappelijke stage. Dat hierin vooruitgang is geboekt tijdens het convenant blijkt uit ons onderzoek. In 2009 en 2011 is gemeenten gevraagd naar de stand van hun beleid met betrekking tot de makelaarsfunctie. Daaruit blijkt dat er in de twee jaar tussen de metingen op steeds meer plaatsen beleid ontwikkeld is, dat dit beleid ook steeds vaker geïmplementeerd is en dat het aantal gemeenten zonder beleid aangaande maatschappelijke stage is gehalveerd.

In de ontwikkeling van de makelaarsfunctie zelf is een vergelijkbaar beeld te zien: het aandeel gemeenten met een makelaarsfunctie die uitgebouwd wordt of waarvan de ontwikkeling voltooid is, groeide in ongeveer twee jaar van negentien procent naar 66 procent.

Van de organisaties in ons onderzoek vindt dertig procent dat de ondersteuningsstructuur voor vrijwilligerswerk is verbeterd (22% in 2009). Voor de ondersteuningsstructuur voor maatschappelijke stage vindt 43 procent dat die is verbeterd (35% in 2009).

Makelaars vervullen naar eigen zeggen in grote mate de taken die ze volgens het convenant moeten vervullen: bemiddeling, ondersteunen van de (potentiële) stagebieders en vrijwilligersorganisaties in den brede, en ervoor zorgen dat de stagiair in de toekomst ook vrijwilligerswerk gaat doen. Makelaars zijn, net als de organisaties, positief over de verbetering van de ondersteuningsstructuur in hun werkgebied.² De infrastructuur voor ondersteuning en bemiddeling van vrijwilligers is volgens hen in hun werkgebied tussen 2009 en 2011 verbeterd. Zij wordt als voldoende of goed beoordeeld door 87 procent van de makelaars tegenover 75 procent in de 0-meting. Ook de infrastructuur voor de bemiddeling en ondersteuning van maatschappelijke stagiairs is volgens hen verbeterd: 65 procent beoordeelt die nu als goed of voldoende tegenover 36 procent tijdens de 0-meting.

In hun taken op het terrein van de maatschappelijke stage hebben makelaars, in veel gevallen een vrijwilligerscentrale, de grootste vooruitgang geboekt, hetgeen te verklaren is uit het feit dat die taken nieuw waren.

5.2.3 De verbinding tussen maatschappelijke stage en vrijwillige inzet

Op basis van onze evaluatie stellen we vast dat er een verbinding tot stand is gekomen tussen maatschappelijke stage en vrijwilligerswerk in de functie van de makelaars en binnen stagebiedende organisaties. Een grote meerderheid van de makelaars voert taken uit voor zowel maatschappelijke stage als vrijwillige inzet en legt daarbij ook verbindingen tussen beide beleidslijnen. Dat gebeurt in taken als het informeren en adviseren, maar bijvoorbeeld ook in het ontwikkelen van initiatieven waardoor stagiairs en vrijwilligers met elkaar in contact komen of het bemiddelen van stagiairs op plaatsen waar de onvervulde vraag naar vrijwilligers het grootst is. Hoewel bij maatschappelijke stage het eigen initiatief van scholieren voorop staat, is het kunnen leggen van verbindingen tussen de maatschappelijke stage en vrijwillige inzet in onze

---

² De vraagstelling was voor organisaties en makelaars enigszins verschillend. Aan organisaties werd de ontwikkeling ten opzichte van het voorgaande jaar gevraagd, aan makelaars is een oordeel over de stand van zaken gevraagd en is de ontwikkeling afgeleid van een vergelijking van het antwoord in 2009 ten opzichte van 2011. Daarom is een directe vergelijking van het oordeel van organisaties en makelaars niet mogelijk.

ogen een toegevoegde waarde van makelaars ten opzichte van stagebemiddelaars van scholen of het zelf zoeken van stages door leerlingen.

Over het nut van de maatschappelijke stage voor de jongeren die eraan deelnemen zijn gemeenten, stagebieders en makelaars het met elkaar eens. Drie kwart van de stagebiedende organisaties meldt dat de stagiairs tijdens de stage enthousiaster worden. Zeven op de tien makelaars en gemeenten menen dat de maatschappelijke stage een waardevolle ervaring voor de betrokken jongeren is. Van de gemeentelijke respondenten verwacht 72 procent dat de maatschappelijk stagiair van nu de vrijwilliger van de toekomst is. Nu al meldt 18 procent van de respondenten van stagebiedende organisaties dat jongeren na de stageperiode werkzaam blijven als vrijwilliger.³ In een ander onderzoek naar maatschappelijke stage is een percentage van ongeveer 12 procent gevonden.⁴ Het effect van een stage hangt af van de kwaliteit van de stage en ook van de nazorg. Zo is het bijvoorbeeld de vraag of een stage waarbij een leerling hetzelfde doet als wat hij/zij zonder de stage al deed (bijvoorbeeld omdat men lid is van een sportvereniging of een kerk en aan dat lidmaatschap eisen worden gesteld in termen van meehelpen) veel toegevoegde waarde heeft. Hetzelfde geldt voor stages die het karakter hebben van een projectweek van de school. Met het oog op het convenantsdoel dat het aantal vrijwilligers *toeneemt* hebben stages waarin contact ontstaat tussen vrijwilligers en maatschappelijke stageleerlingen waarschijnlijk een grotere toegevoegde waarde.

Ook stagebiedende organisaties ondervinden een positief effect van de maatschappelijke stage. Bijna acht op de tien organisaties in het onderzoek waren (in enige mate) positief over de maatschappelijke stage. Men heeft met name positieve ervaringen met de jongeren in kwestie (enthousiasme, frisse ideeën, als vrijwilliger blijven hangen). In gesprekken is ook opgemerkt dat stagebiedende organisaties zich bewust worden van de mogelijkheid om via de maatschappelijke stage jongeren te interesseren om (in de toekomst) betrokken te blijven in hun organisatie of sector. Dit speelt met name in de zorgsector, waar men personeelstekorten ervaart of voorziet. Ook is gebleken dat via de maatschappelijke stage de ouders van leerlingen in aanraking kunnen worden gebracht met vrijwilligerswerk, mits hieraan door de makelaar of stagebiedende organisatie aandacht wordt besteed.

---

³ Een kwart van de stagebiedende organisaties probeert concreet om de stagiairs te behouden voor de organisatie.

⁴ R. Bekkers e.a. *Maatschappelijke stage en Burgerschap*. Rapportage schooljaar 2008-2009. (pag. 22). In andere publicaties is een in deze publicatie vermeld percentage van zeventien procent overgenomen. Ongeveer dertig procent van deze populatie deed dit vrijwilligerswerk echter ook al vóór de maatschappelijke stage. Dus kan niet gesteld worden dat zij dit vrijwilligerswerk zijn gaan doen naar aanleiding van of in aansluiting op de maatschappelijke stage.

5.2.4 Het bereik van de maatschappelijke stage

In 2011 werkte bijna de helft van de organisaties uit het onderzoek met zowel vrijwilligers als maatschappelijke stagiairs. Het bereik van de maatschappelijke stage lijkt daarmee sinds 2009 vergroot.⁵ Een tweede aanwijzing daarvoor is dat in 2011, minder dan in 2009, de vrees is uitgesproken dat er een tekort aan stageplaatsen zou kunnen ontstaan. Mogelijk is dit het resultaat van toegenomen inspanningen van leerlingen, scholen en makelaars om stagebiedende organisaties te vinden (en de, inmiddels, goede ervaringen van veel stagebiedende organisaties). Daarnaast zijn er signalen dat stageplaatsen en -projecten gecreëerd worden door scholen zodra er een tekort dreigt. Desalniettemin wordt een tekort aan stageplaatsen, door zowel gemeenten als makelaars, als belangrijkste bedreiging voor de maatschappelijke stage in de nabije toekomst gezien. Een indicatie daarvoor is dat organisaties melden dat zij 'van alle kanten' benaderd worden: door leerlingen en hun ouders, door scholen en door makelaars.

Naarmate het aantal beschikbare stageplaatsen groter is, kan eerder of gemakkelijker gekozen worden voor die stages die de meeste kwaliteit bieden. Kwaliteit kan benoemd worden in termen van begeleiding, aard van de activiteiten, contact met vrijwilligers, aantal uren, mate van samenloop met beroepsstages, nazorg et cetera. Stagebiedende organisaties hebben, of verwachten, in dit verband met name problemen vanwege onvoldoende personeel om stagiairs te begeleiden.

Volgens de makelaars is sinds 2009 de infrastructuur verbeterd en is het gemiddelde aantal bemiddelingen van leerlingen naar maatschappelijke stage verdubbeld. De spil van het vrijwilligersbeleid en de maatschappelijke stage wordt gevormd door de vrijwilligers- en stagebiedende organisaties. Zonder de inzet van deze organisaties is het beleid niet uitvoerbaar. Stagebiedende organisaties kennen een verschillende betekenis toe aan maatschappelijke stage en de inzet van vrijwilligers. Voor het dagelijks functioneren van een organisatie is de inzet van vrijwilligers vaak onontbeerlijk: zonder die vrijwillige inzet kan een deel van het werk niet of minder goed uitgevoerd worden. Hoewel de maatschappelijke stage over het algemeen meer begeleiding door de stagebiedende organisatie vereist dan de inzet van volwassen vrijwilligers, onderschrijven stagebiedende organisaties de maatschappelijke relevantie van maatschappelijke stage en zien organisaties het als een 'investering' in de toekomst. In beide metingen gaven organisaties echter aan dat naar hun mening te weinig aandacht is voor hun rol in de realisatie van de maatschappelijke stagedoelstelling. Daarbij wijzen zij erop dat gemeenten en scholen financiële vergoedingen krijgen en zij niet.

---

⁵ Zie ook: R. Lenting. *Regeling aanvullende bekostiging maatschappelijke stage in het voortgezet onderwijs*. Ontwikkelingen 2006-2010. Evaluatie schooljaar 2009-2010. Agentschap NL, 2010.

De zorgsector maakt het meest gebruik van maatschappelijke stage, de kunst en cultuur- en sport en recreatiesectoren het minst. Volgens makelaars is het lastig met sommige sectoren c.q. organisaties in die sectoren goede contacten aan te knopen. Mogelijk hangt dit samen met het soort werkzaamheden (hoeveel opleiding en ervaring is vereist, hoe ingewikkeld zijn werkprotocollen, en dergelijke) dat uitgevoerd kan worden of met de afhankelijkheid van vrijwillige inzet (hoe meer men met vrijwilligers werkt hoe eerder men bereid of in staat is stagiairs op te nemen). Een andere factor is de omvang van de stagebiedende organisatie. Naarmate een organisatie groter is, kan ze gemakkelijker ruimte bieden aan meer stagiairs. Een bemiddelingsinspanning heeft dan dus meer effect dan in het geval van een kleine organisatie: in de zorg ligt het gemiddelde aantal stagiairs per organisatie op 21 tegen gemiddeld acht in de sport- en recreatiesector.

5.3 Toekomst

Uit de evaluatie blijkt dat gedurende de convenantperiode goede vorderingen zijn gemaakt met het uitwerken van een gemeentelijk beleid ten aanzien van de maatschappelijke stage en het ontwikkelen van de (gemeentelijke) makelaarsfunctie. Ook is er sprake van een positief effect van de maatschappelijke stage op de vrijwillige inzet. Er kan echter niet gesteld worden dat met het aflopen van de convenantperiode geen aandacht meer gegeven hoeft te worden aan deze zaken. In een deel van de gemeenten moet het beleid en de makelaarsfunctie nog (verder) ontwikkeld en uitgebouwd worden en het bereik onder potentieel stagebiedende organisaties kan nog vergroot worden. Ook zijn er kansen voor makelaars om de verbinding tussen vrijwillige inzet en maatschappelijke stage verder te versterken. Er zijn kansen op nog betere benutting van de mogelijkheden van de maatschappelijke stage, maar er zijn ook bedreigingen. Gemeentelijke bezuinigingen en kortingen op budgetten van vrijwilligersorganisaties vormen waarschijnlijk de belangrijkste bedreiging. In deze laatste paragraaf gaan we in op (mogelijke) toekomstige ontwikkelingen vanuit het perspectief van stagebiedende organisaties, gemeenten en makelaars.

5.3.1 Het perspectief van (potentieel) stagebiedende organisaties

Hoewel niet goed vast te stellen is wat het potentiële bereik is van maatschappelijke stage, is het aannemelijk dat organisaties die met vrijwilligers werken doorgaans ook maatschappelijke stagiairs kunnen plaatsen. Met andere woorden: het bereik voor maatschappelijke stage kan wellicht nog vergroot worden. Van de organisaties in ons onderzoek maakt 98 procent gebruik van vrijwillige inzet en ruim de helft daarvan heeft in of voor 2011 ook maatschappelijke stagiairs geplaatst. Het bereik van de maatschappelijke stage lijkt nog vergroot te kunnen worden aangezien 45 procent van de responderende organisaties aangeeft nog niet met maatschappelijke stagiairs

te hebben gewerkt. Ervan uitgaande dat organisaties die ervaring hebben met zowel vrijwillige inzet als maatschappelijke stage vaker bereid zijn geweest mee te doen aan het onderzoek, veronderstellen we dat het werkelijke percentage organisaties dat plaats kan bieden aan maatschappelijke stagiairs groter is.

In de sectoren die relatief weinig met maatschappelijke stage doen, is het aantal stagebiedende organisaties tussen 2009 en 2011 het sterkst gestegen. Groei is nog mogelijk, al neemt de groeisnelheid af naarmate het percentage organisaties dat werkt met maatschappelijke stagiairs groter wordt. Waar het 'verzadigingspunt' ligt, is echter niet te voorspellen. Wel weten we dat zo'n twintig procent van alle onderzochte organisaties heeft aangegeven geen mogelijkheden te zien om stageplaatsen te bieden. Veelal worden daarvoor als redenen genoemd: gebrek aan ondersteuningsmogelijkheden en onvoldoende geschikte taken/werkzaamheden.

In groepsgesprekken is door deelnemers aan de orde gesteld dat organisaties die maatschappelijke stage aanbieden zich ook terug kunnen trekken. Naarmate de werkelijke of gepercipieerde kosten (nadelen) van de inzet van leerlingen binnen de organisatie groter worden ten opzichte van de opbrengsten, kan die neiging groter worden. Ook externe factoren kunnen hierin een rol spelen. De verlaging van de stageomvang naar dertig uur is in dit verband genoemd als een nadelige factor; de verhouding tussen de investering in het begeleiden van de leerling en de opbrengst van maatschappelijke stage is bij een kleiner aantal stage-uren minder gunstig voor de organisatie. De beleving van stagebiedende organisaties is dat er wel heel erg een beroep wordt gedaan op de maatschappelijke betrokkenheid van de organisatie bij maatschappelijke stage. Ook kunnen bezuinigingen op personeel een complicerende factor vormen voor het begeleiden van stagiairs of vrijwilligers.

Nu al geeft dertig procent van de organisaties in het onderzoek aan dat onvoldoende financiële middelen een van de actuele problemen is en bijna de helft van de organisaties stelt dat er onvoldoende personeel is om stagiairs te begeleiden. Desondanks stond continuering voor negentig procent van de stagebiedende organisaties niet ter discussie.

5.3.2 Het perspectief van gemeenten en makelaars

Ruim de helft van de gemeenten denkt dat er (misschien) bezuinigd gaat worden. Het is moeilijk in te schatten wat de omvang daarvan zal zijn. Gemeenten die daar een uitspraak over doen denken meestal dat het minder dan vijftientwintig procent zal zijn. Bezuinigingen treffen volgens deelnemers aan de groepsgesprekken vermoedelijk zowel de maatschappelijke stage als de vrijwillige inzet. Bezuinigingen zullen volgens hen op de eerste plaats ten koste gaan van activiteiten die minder zichtbaar zijn. De makelaarsfunctie zal naar verwachting zo lang mogelijk gespaard worden, omdat het aantal

bemiddelingen en het aantal organisaties waaraan diensten worden verleend (ondersteuning, advies) in een hard cijfer kunnen worden weergegeven. Deze cijfers worden in veel gevallen (73% van de gemeenten in het onderzoek) ook bijgehouden in het kader van prestatieafspraken tussen makelaar en gemeente.

Makelaars (en in mindere mate de stagebiedende organisaties) noemen het gebrek aan financiële middelen vaak als knelpunt bij zowel maatschappelijke stage als de vrijwillige inzet. Dit en de veranderingen in het aantal uren die leerlingen maatschappelijke stage volgen maakt dat de meeste respondenten een slag om de arm houden wanneer hen gevraagd wordt naar de toekomst van de maatschappelijke stage. Naar verwachting van deelnemers aan de groepsgesprekken zullen taken met betrekking tot de maatschappelijke stage eerder te lijden hebben onder bezuinigingen dan de taken voor vrijwillige inzet. De behoefte aan vrijwillige inzet, en dus ook de ondersteuning daarvan, wordt vergroot door de Wmo en door een afname van het aantal reguliere banen bij de organisaties als gevolg van bezuinigingen.

BIJLAGE

BIJLAGE

Onderzoeksverantwoording

Responsverantwoording gemeenten

Voor dit onderzoek zijn voor beide metingen alle Nederlandse gemeenten benaderd. In totaal waren er 441 gemeenten op 1 januari 2009 en 418 gemeenten op 1 januari 2011. Elke gemeente heeft in de eerste meting twee brieven ontvangen: één ter attentie van het college van burgemeester en wethouders voor de portefeuillehouder vrijwilligerswerkbeleid en één ter attentie van het college van burgemeester en wethouders voor de portefeuillehouder maatschappelijke stage. Voor deze wijze van benadering is besloten omdat vrijwilligerswerkbeleid en maatschappelijke stage in gemeenten niet altijd bij dezelfde afdeling zijn ondergebracht en er geen adresgegevens bekend zijn van beleidsmedewerkers vrijwilligerswerk en maatschappelijke stage. Voor de tweede meting is, met het oog op de beperkte doorlooptijd van de enquête en ten behoeve van de respons, ervoor gekozen vooraf alle gemeenten telefonisch te benaderen om de juiste adresgegevens van de juiste medewerkers te verkrijgen. Dat is voor de meeste gemeenten binnen de beschikbare tijd gelukt.

In de eerste meting hebben, na een telefonisch rappel, 158 gemeenten de vragenlijst ingevuld. Hierbij waren er achttien gemeenten die alleen de vragen over het vrijwilligerswerkbeleid hebben ingevuld en 28 die alleen het onderdeel maatschappelijke stage hebben ingevuld (zie tabel B2.1).

In de tweede meting hebben 222 gemeenten de vragenlijst ingevuld. Dertien gemeenten hebben alleen de vragen over het vrijwilligerswerkbeleid ingevuld, 58 gemeenten hebben alleen het onderdeel maatschappelijke stage ingevuld en 151 voor beide beleidsvelden.

Tabel B1.1 Respons gemeenten

	2009	2011
Steekproef	441	418
Respons	158	222
Alleen vragen maatschappelijke stage	28	58
Alleen vragen vrijwilligerswerkbeleid	18	13
Volledige vragenlijst	112	151
Non-respons	283	196
Responspercentage	36%	53%

Representativiteit gemeenten

Om te analyseren in hoeverre de gemeenten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek representatief zijn voor alle gemeenten in Nederland, is gekeken naar gemeentegrootte. Grotere gemeenten ontvangen meer middelen voor de opzet van maatschappelijke stages, omdat de middelen van het convenant onder andere worden verstrekt op basis van het aantal inwoners.

Voor wat betreft gemeentegrootte is er sprake van een ondervertegenwoordiging van de kleine gemeenten met minder dan 10.000 inwoners en met minder dan 20.000 inwoners (zie tabel B.2.2). Om hiervoor te corrigeren, zijn de resultaten gewogen naar gemeentegrootte.

Tabel B1.2 Respons naar gemeentegrootte

	Populatie (n=418)	Nettorespons (n=222)
Minder dan 10.000 inwoners	9,3%	5,0%
Tussen de 10.000 en 20.000 inwoners	28,2%	25,2%
Tussen de 20.000 en 50.000 inwoners	45,5%	48,6%
Tussen de 50.000 en 100.000 inwoners	10,8%	14,4%
Meer dan 100.000 inwoners	6,2%	6,8%
Totaal	100,0%	100,0%

Responsverantwoording makelaars

Er bestaat geen adressenbestand van makelaars vrijwilligerswerk en maatschappelijke stages. Uiteindelijk is voor de eerste meting gebruikgemaakt van een combinatie van drie adressenbestanden van Movisie. Het betreft de adressenlijst van de vrijwilligerscentrales, adressen van makelaars die de makelaarsopleiding bij Movisie hebben gevolgd en adressen van geïnteresseerden in de makelaarsopleiding van Movisie. In deze bestanden zaten veel organisaties/personen dubbel. Het was niet in alle gevallen mogelijk voor ons om te beoordelen of de makelaars bij dezelfde organisaties werkzaam waren omdat er ook organisaties zijn met meerdere vestigingen. Voor de eerste meting is zodoende een lijst opgesteld met 287 makelaars. Voor de vervolgmeting is gebruikgemaakt van het opgeschoonde en aangevulde adressenbestand van de eerste meting. Uiteindelijk zijn er 240 e-mails met een uitnodiging voor deelname aan het onderzoek verstuurd.

Tabel B1.3 Respons makelaars

	Totaal	
	2009	2011
Steekproef	287	242
Respons	102	116
Non respons	185	126
Responspercentage	36%	48%

Representativiteit makelaars

De vragenlijst voor makelaars is ingevuld door 116 makelaars van verschillende organisaties/vestigingen (zie tabel B2.3). In totaal waren er voor de laatste meting 242 e-mailadressen beschikbaar van vrijwilligerscentrales en andere organisaties die mogelijk de makelaarsfunctie voor vrijwilligerswerk en/of maatschappelijke stage vervullen. Behalve het e-mailadres waren er geen aanvullende achtergrondkenmerken beschikbaar waardoor het niet mogelijk is te analyseren in hoeverre er verschillen zijn tussen de makelaars die de vragenlijst hebben ingevuld en degenen die niet hebben deelgenomen aan het onderzoek.

Responsverantwoording organisaties

In totaal zijn voor dit onderzoek bij de eerste meting 13.000 en bij de laatste meting 12.615 organisaties aangeschreven met het verzoek mee te werken aan de enquête. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen de sectoren woningbouw, kunst, natuur, zorg, onderwijs, sport en welzijn. De nadruk ligt in het onderzoek op de sectoren sport, zorg, welzijn en kunst. In deze sectoren is beide keren gestreefd naar het benaderen van 3500 organisaties per sector (dit aantal is lager als er onvoldoende organisaties in het adressenbestand zaten). In de overige sectoren zijn 750 organisaties benaderd.¹ Binnen de sectoren zijn subsectoren geselecteerd waarvoor geldt dat het waarschijnlijk is dat er vrijwilligers en/of maatschappelijke stagiairs worden ingezet (zie verder tabel B2.4). Hiervoor hebben we ons gebaseerd op ervaring uit eerder onderzoek onder de stagebiedende organisaties.

¹ Dit aantal is lager als er onvoldoende organisaties in het adressenbestand zaten.

Tabel B1.4 Brutosteekproef naar sector (2011)

Sector	Aantal aangeschreven
Zorg:	
• Academische ziekenhuizen	
• Algemene ziekenhuizen	
• Revalidatie-instelling met overnachting	
• Categoriele ziekenhuizen	1220
• Instellingen voor geestelijke gezondheidszorg met overnachting	
• Verpleeghuizen	
• Verzorgingshuizen	
Welzijn:	
• Huizen voor gehandicapten	
• Maatschappelijke opvang voor volwassenen	
• Internaten, herstellingsoorden en asielzoekerscentra	
• Dagverblijven voor gehandicapten	3757
• Welzijn ouderen	
• Sociaal-cultureel werk	
• Brede welzijnsinstellingen	
• Exploitatie gemeenschaps- en dorpshuizen, wijkcentra, et cetera	
• Scouting	
Kunst	
• Theaters, schouwburgen en concertgebouwen	
• Openbare bibliotheken	
• Musea	2287
• Monumentenzorg	
• Omroepen (radio en televisie, ook veel kleine lokale omroepen)	
Sport	3479
• Aselecte steekproef uit sportverenigingen	
Natuur	
• Dierentuinen	
• Plantentuinen	
• Kinderboerderijen	462
• School- en kindertuinen	
• Beheer van natuurgebieden	
Basisonderwijs	768
• Aselecte steekproef uit basisscholen	
Woningbouwcorporaties	642
• Alle verenigingen	

De 12.615 benaderde organisaties waren specifiek geselecteerd, omdat zij behoren tot sectoren waarbinnen, meer dan in andere sectoren, van vrijwillige inzet gebruik wordt gemaakt.

Tabel B2.5 toont de respons op de enquête onder de uitgenodigde organisaties.

Tabel B1.5 Respons

	Totaal	
	2009	2011
Steekproef	13.000	12.615
Respons (na opschoning)	1018	1050

Non-respons

We hebben diegenen die niet wilden of konden meedoen aan de enquête de mogelijkheid gegeven aan te geven waarom. We hebben hun gevraagd of ze met vrijwilligers/maatschappelijke stagiairs werken en naar de belangrijkste reden om de vragenlijst niet in te vullen.

In totaal hebben 298 respondenten deze verkorte vragenlijst ingevuld. De belangrijkste reden om de enquête niet in te vullen, is dat de organisatie niet met vrijwilligers werkt (zie tabel B2.6).

Tabel B1.6 Belangrijkste redenen voor het niet invullen enquête (n=298)

	Percentage
Wij werken niet met vrijwilligers/stagiairs	59%
Ik heb geen tijd om de vragenlijst in te vullen	4%
Ik vind het onderwerp onvoldoende interessant	6%
Anders	35%

Representativiteit organisaties

Om te kunnen aangeven of dit onderzoek representatief is voor alle organisaties in Nederland die met vrijwilligers werken, is kennis over deze populatie noodzakelijk. Als het om vrijwilligersorganisaties gaat, zijn de kenmerken van de totale populatie echter niet bekend. Het is namelijk niet bekend hoeveel organisaties met vrijwilligers werken, hoe groot deze organisaties zijn, in welke sectoren zij zich bevinden et cetera. Daarom kunnen we niet vaststellen in hoeverre de resultaten die wij presenteren, voor alle vrijwilligersorganisaties of alle arbeidsorganisaties in Nederland gelden.

De respons in de sectoren wijkt met name voor de sectoren zorg en welzijn af van de verdeling in de steekproef (zie tabel B2.7). Van de zorgsector is bekend dat er veel met maatschappelijke stagiairs wordt gewerkt.

Tabel B1.7 Respons naar sector

	Steekproef (n=12615)	Nettorespons (n=1050)
Zorg	10%	19%
Welzijn	30%	20%
Sport	28%	31%
Kunst	18%	18%
Natuur	4%	3%
Woningbouw	5%	2%
Onderwijs	6%	4%

Groepsgesprekken

Naast kwantitatieve informatie is er in beide metingen ook kwalitatieve informatie verzameld om de kwantitatieve te verrijken en te toetsen. Dit is behalve door het voeren van interviews met sleutelinformanten gebeurd door het organiseren van groepsgesprekken. De onderstaande tabel (B2.8) geeft een overzicht van de gevoerde gesprekken.

Tabel B1.8 Overzicht groepsgesprekken

Datum	Deelnemers	Locatie
<i>0-meting (2009)</i>		
10 maart 2009	9 makelaars	Amsterdam
12 maart 2009	12 makelaars	Amsterdam
17 maart 2009	6 makelaars	Zwolle
19 maart 2009	9 projectleiders/CMO's	Utrecht
24 maart 2009	10 gemeenten	Amsterdam
31 maart 2009	7 gemeenten	Eindhoven
7 april 2009	8 stagebiedende organisaties	Zwolle
9 april 2009	8 stagebiedende organisaties	Breda
20 april 2009	8 koepelorganisaties	Amsterdam
14 mei 2009	organisaties en makelaars	Amsterdam
<i>1-meting (2011)</i>		
15 februari 2011	8 organisaties	Amsterdam
24 februari 2011	8 organisaties	Utrecht
24 februari 2011	9 makelaars	Utrecht
1 maart 2011	6 gemeenten	Amsterdam
6 maart 2011	6 makelaars	Amsterdam
8 maart 2011	6 gemeenten	Zwolle

De groepsgesprekken in 2011 bleken moeilijker te organiseren. Leden van de doelgroepen gaven hiervoor vaak als reden dat het binnen hun organisatie te druk en te onrustig was in verband met verhoogde werkdruk en op stapel staande bezuinigingen.

Regioplan Beleidsonderzoek

Nieuwezijds Voorburgwal 35

1012 RD Amsterdam

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl